

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Martin Kodada

Africká unie jako instituce „druhořadé“ integrace v mezinárodních vztazích

African union as an institution of “secondhand” integration in
International Relations

Ústav politologie

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Ondřej Slačálek, Ph.D.

Studijní program: Politologie (B6701)

Studijní obor: PO (6701R008)

Praha 2023

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval(a) samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

Beru na vědomí, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorského zákona v platném znění, zejména skutečnost, že Univerzita Karlova v Praze má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle §60 odst. 1 autorského zákona.

V ..... dne .....

Podpis autora

Chtěl bych poděkovat svému vedoucímu práce doktoru Ondřeji Slačálkovi za vedení práce, trpělivost a lidskost. Dále děkuji své rodině a svým přátelům, kteří mě podporovali při psaní. Moc Vám všem děkuji, bez Vás bych to nezvládl.

Název práce: Africká unie jako instituce „druhořadé“ integrace v mezinárodních vztazích

Autor: Martin Kodada

Katedra: Ústav Politologie, Fakulta filosofie

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Ondřej Slačálek, Ph.D.

Abstrakt: Práce se zaměří na Africkou unii jako instituci integračního procesu afrických států a na její pozici v mezinárodních vztazích. V první části bude práce tento proces sledovat prismatem Wendtovy teleologie mezinárodních vztahů, kdy dekolonizace může být chápána jako ukázka Hegelova boje za uznání. Práce se pokusí ukázat, čím africká zkušenost rozvíjí Wendtův argument. V druhé části se práce zaměří na diskusi slabé státnosti v africkém kontextu, a na empirický pohled na Africkou unii jako instituci sdružující převážně slabé státy. V třetí části budou africké realie sledovány optikou Bhabhových mimiker (napodobování Evropské integrace), a zároveň i z pohledu Wallersteinovy teorie světového systému.

Klíčová slova: Africká unie, Africká integrace, boj za uznání, teleologie, světostát, světový systém, mimikry, mimesis, hybridita, slabý stát

Title: African union as an institution of “secondhand” integration in International Relations

Author: Martin Kodada

Department: Department of Political Science, Faculty of Arts

Supervisor: PhDr. Ondřej Slačálek, Ph.D

Abstract: The thesis will focus on the African Union as an institution of the integration process of African states and its position in international relations. In the first part, the thesis will trace this process through the prism of Wendt's teleology of international relations, where decolonization can be seen as an example of Hegel's struggle for recognition. The thesis will attempt to show how the African experience develops Wendt's argument. The second part of the thesis will focus on the discussion of weak statehood in the African context, and an empirical look at the African Union as an institution that brings together mostly weak states. In the third part, African realities will be examined through the lens of Bhabha's mimicry (mimicking European integration), and also from the perspective of Wallerstein's world system theory.

Keywords: African Union, African integration, struggle for recognition, teleology, world state, world-system, mimicry, mimesis, hybridity, weak state

Obsah

Úvod	2
1 Wendt a teologie	4
1.1 Nevyhnutelnost světostátu	7
1.2 Wendtův výklad Hegela	10
2 Afrika a ambivalentní vztah k teleologii	12
2.1 Nastínění procesu africké integrace	12
2.1.1 Panafricanismus	12
2.1.2 Organizace africké jednoty	14
2.1.3 Africká unie	16
2.2 Teorie slabé státnosti	21
2.2.1 Taxonomie	21
2.2.2 Afrika jako kontinent zranitelných států	23
2.2.3 Postkoloniální problematizace pojmu slabý stát	25
2.3 Shrnutí AU ve vztahu k teleologii	27
3 Alternativní pohledy na AU	29
3.1 Mimikry a integrace	29
3.1.1 Komparace AU a EU	30
3.2 Wallerstein a nerovnost vztahů mezi státy	33
Závěr	37
Seznam použité literatury	39

Úvod

Světový stát je nevyhnutelný, alespoň tak Alexander Wendt pojmenovává svůj slavný článek, ve kterém argumentuje, proč v následujících 100 letech přijde světový stát jako vyvrcholení ním popsané teleologie. Univerzální hierarchie, jak zní jeho odpověď na problém *nestability anarchie*, stojí na dvojí logice, tedy zápasu o bezpečí a uznání. Ty vedou historii napříč pěti fázemi (pěti různými kulturami). Jak si však takový světový stát představit? Má-li Wendt dát odpověď, tak se uchyluje k Evropské unii - říká, že EU již není daleko od naplnění kritérií [světového státu] na regionální úrovni. Pokud by *dokončená* EU byla globalizována, byl by to světový stát¹

Je však možno jen tak přebrat EU jako vzor pro celý svět? Je možno vystavět na této partikularitě univerzalitu? Tato práce předkládá tezi, že univerzalizmus EU je minimálně problematický. Taktéž již Daniel Deudney problematizuje, že v případě EU se jedná o unii, a ne stát (Deudney, 2006:4-12). To však není kritika, kterou by tato bakalářská práce rozvíjela. Místo toho se autor rozhodl přijmout, že unie může být chápána jako stát (v obou Wendtových smyslech, tedy jak hegeliansky², tak weberovsky). Pokud toto přijmeme, pak nás může napadnout provokativní otázka: Co kdybychom světový stát přirovnali k jiné regionální integraci? Co se stane, pokud se podíváme na jiné příklady než EU?

Pohled na jiné příklady nám odkryje regionální integraci, která se rozpíná přes celý jeden kontinent a sdružující 53 členských států. Jedná se o Africkou unii, poměrně mladou organizaci stojící před velkými výzvami. Ať už to jsou občanské války, hladomory, pandemie (HIV/AIDS, Covid-19) či chudoba, AU je výsledkem představ pan-afrikanismu. Její cíle jsou podobné jako cíle EU, jen nemá privilegované postavení v mezinárodních vztazích postavené na převážně bohatých moderních státech. Perspektiva AU ukazuje, že státy z jiných regionů s post-koloniální zkušeností představují univerzálního toku historie narušuje - odkrývá jeho europocentrismus a naznačuje, že jiné imaginace jsou možné.

Tématem práce je, jak již bylo nastíněno výše, problematika Africké unie z pohledu Wendtovy teleologie. Cílem práce je analyzovat Wendtovu teleologii, představit africkou integraci, zpochybnit představu státnosti a přinést alternativní pohledy na AU jako doplnění Wendtovy teze.

Formálně se práce skládá ze tří kapitol. První se věnuje Alexandru Wendtovi. Nejprve představuje jeho pozici z přelomu 90. let, tedy že anarchie je co z ní státy udělají. Poté přichází k Wendtovi roku 1999, kdy vydává svou klíčovou knihu *Social Theory of International Politics* a představuje most mezi objektivismem a neorealismem ve své koncepci konstruktivismu, který chápe jako idealistický holismus či strukturalismus. V tomto období pracuje s koncepcí kultur anarchie, které určují vztahy mezi Já (Self) a Druhým (Other). Vztahy mezi Já a Druhým jsou možné tři - nepřátelství, soupeření a přátelství. V roce 2003 však Wendt přechází k objektivismu, když vydává text *Why a World State is Inevitable*. V

¹ Světový stát doplněn pro lepší srozumitelnost. V originále tato věta zní: *The EU is already not far from meeting these requirements on a regional level. Were a 'completed' EU to be globalized it would be a world state.* Wendt, 2003:506

² Tato práce rozlišuje mezi hegelovsky a hegeliansky, kdy první možnost je rozvíjení práce Hegela a interpretace, druhá možnost je použití jeho slovníku na novou sociální realitu.

něm představuje již zmíněnou teleologii, tedy vývoj státnosti od hobbesovské kultury do světového státu (případně práce používá ještě pojem světostátu, který je ekvivalentní světovému státu). Kapitola je zakončena zamyšlením nad Wendtovým použitím myšlení Georga Wilhelma Friedricha Hegela. Toto zamyšlení problematizuje použití boje o uznání jako něčeho automatického.

Druhá kapitola je rozdělena na dvě části. První se věnuje africké integraci. Nejprve představuje myšlení pan-afrikanismu, které integraci provází. Poté představuje Organizaci africké jednoty, což je regionální sdružení afrických států za účelem získání suverenity a národního osvobození. Ta byla v části svých cílů úspěšná z pohledu teleologie se povedlo dovést státy do lockovské kultury. Nicméně, organizaci se nedaří řešit africké problémy a tak v roce 1999 dochází k představě nového řešení. Tím je Africká unie jako následovník organizace. Práce představuje rozdíl mezi OAJ a AU, poté představuje klíčové instituce (Soudní dvůr, Shromáždění, Výkonnou radu, Pan-africký parlament, Komise AU), vztah k integraci (na reportu z roku 2021), aby nakonec představila vize AU definované Agendou 2063 a kritiku AU z pera Ulfa Engela.

V druhé části druhé kapitoly je představena teorie slabé státnosti. Nejprve dojde k taxonomickému rozlišení rozdílných koncepcí popisujících slabou státnost. Poté je Afrika usouvstažněna jako kontinent se slabou státností (či zranitelností). Následuje post-koloniální problematizace pojmu slabý stát a státu obecně spojená s nutností podobnosti pro získání reputace. Nakonec je kapitola zakončena shrnutím ve vztahu k teleologii, aby jednak potvrdila Wendtovu teorii (tedy že se v Africe vyvinuly vztahy z Hobbese k Lockovi a AU má snahu o Kantovo věčné přátelství), ale jednak zpochybnila weberovský stát a státnost.

Třetí kapitola představuje alternativní pohledy na AU a africkou integraci ve vztahu k teleologii. Práce představí pojem Bhabhovy mimikry, aby na něm ukázala podobnost AU a EU. Této podobnosti je věnována analýza v kapitole 3.1.1. V poslední části práce je představen Wallerstein a jeho teorie světového systému. Ta přidává k práci ekonomickou rovinu, která ještě víc komplikuje logiku světostátu.

1. Wendt a teologie

První kapitola se věnuje Alexandrovi Wendtovi. Nejprve je reprezentována jeho pozice v debatě teorii mezinárodních vztahů a specifická verze konstruktivismu. Poté je představena jeho koncepce kultur anarchie (hobbesovská, lockovská a kantovská). Z ní práce přechází do druhého období Wendta a tím je jeho teleologie, tedy nevyhnutelnost světostátu. Nicméně, protože v světostátu je použit koncept boje o uznání, je první kapitola doplněna o hegelovskou polemiku s Wendtovým použitím konceptu uznání.

Alexandr Wendt rozvíjí konstruktivistický pohled na mezinárodní vztahy jednak o kultury anarchie mezinárodních vztahů, jednak o argument nevyhnutelného světostátu a s ním spojené teleologie. Pozdější Wendtovy texty nejsou v této práci diskutovány, ať se jedná o kvantové sociální vědy¹, tak o apely na větší vědecké zapojení ve fenoménu UFO² a vztah tohoto fenoménu k mezinárodním vztahům.

Kultury anarchie, vycházející z textu *Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics*, vstupují do debaty neorealistů a neoliberalů. Svým způsobem je Wendt blíže liberálnímu táboru, odkud přebírá zájem o identity a možnost změny podstaty mezinárodních vztahu skrz instituce (a tedy i vytváření podmínek pro kooperativní jednání). Z realismu přebírá důraz na státy, jakožto primární faktor. Pracuje i s představou vzájemné nedůvěry, chápané jako svépomoc (každý stát sám za sebe), což je pro realisty podstatou pojmu anarchie mezinárodních vztahů. Pro Wendta však toto není definitivní strukturou, ale institucí či chceme-li procesem, který se dá změnit. Struktury anarchie totiž umožňují 3 způsoby transformace institucí skrz proces suverenity, evoluci kooperace a cílených snah o změnu egoistických zájmů/identit v kolektivní (Wendt 1992:395). Tím dochází k překročení hranic realismu, který je chápaný jako jedna z možných podob anarchie, nikoliv však jediná. Wendtova dekonstrukce realismu ukazuje, že realistické popsání (přebrané z Waltzova díla) anarchistické struktury (neexistuje kolektivní bezpečí a centrální autorita) neříká moc o tom, zda se dva státy budou vnímat jako přátelé či jako nepřátelé (Tamtéž, 396). Toto rozšíření rámce analýzy se nejčastěji ukazuje na rozdílném přístupu k hrozbám - Spojené státy reagují odlišně na fakt vlastnění jaderných hlavic v arzenálu Severní Korei a Kanady (Tamtéž, 397) - neboť hrozby jsou pro Wendta (potažmo pro celý konstruktivistický směr) sociálně konstruované. Ve své klíčové knize *Social Theory of International Politics* se přichází se svou podobou konstruktivismu.

Konstruktivismus dle Wendta je strukturálním či holistickým idealismem - čímž se snaží popsat dva momenty konstruktivismu. 1) že struktury lidských asociací jsou primárně determinovány idejemi a ne materiálními podmínkami a 2) že identity a zájmy aktérů jsou konstruovány sdílenými idejemi.³ Nicméně Wendt podotýká, že konstruktivismus jako takový není teorií mezinárodních vztahů (Wendt 1999:7), neboť před procesem konstrukce (respektive dekonstrukce) potřebujeme určit měřítko a jednotky (*units* a *levels*) nebo agenty a struktury. Jeho

¹ Konceptuálně je autorem této práce Wendt kvantových sociálních věd chápán jako Wendt 2.5, kdy Teleologický argument je doplněn o kvantové dovysvětlení.

² Dostupné například z jeho TEDTalku, viz: https://www.youtube.com/watch?v=u_Rqu0ChJuE

³ that the identities and interests of purposive actors are constructed by these shared ideas rather than given by nature

analýza systému mezinárodních vztahů (holistický pohled) bere jako jednotku státy - ty jsou aktéry. Tuto rovinu můžeme chápat jako rovinu objektivní existence státu (Dialog Teorií). Wendt svůj státo-centrismus (jak jsme výše uvedli, převzaný z realismu Waltze) brání jako "logický", neboť státy jsou stále v centru mezinárodního systému⁴ - bylo by to podobné jako kritizovat teorii lesa, že je stromo-centrická. (Wendt 1999:9). Tato práce, pokračujeme-li v metafoře lesa, chce ukázat, že strom je možná až moc *západní* koncept a že podobnou pozici v lese má i keř.

Důležitá linie argumentace vychází z nesamozřejmé obhajoby idealismu jakožto myšlenkového rámce pro studium teorie mezinárodních vztahů. Představme si, co zastávají materialisté - je to, že základní pravdou (*fundamental fact*) je podstata (*nature*) a organizace materiálních sil. Vidíme minimálně 5 materiálních faktorů v materiálním diskurzu: 1. lidská podstata, 2. přírodní zdroje, 3. geografie, 4. produkční síly a za 5. síly ničení (*Forces of destruction*). (Tamtéž, 23) Materiální síly/faktory se projevují různými způsoby, klíčové je, že nemateriální složky jsou druhořadé (Tamtéž). Wendt argumentuje, že idealismus není normativním pohledem na to, jaký svět má být, ale vědecký pohled na to, jaký svět je - idealismus je stejně *realistický* jako materialismus. Nepředpokládá, že by sociální život byl kooperativní či dobrý, idealismus dokáže být i pesimistický.⁵ Dále neplatí předpoklad, že by sdílené ideje neměly objektivní realitu. Sociální struktury nejsou o nic méně reálné než materiální struktury - což taky neznamená, že by idealismus postuloval jednodušší sociální změnu. Aktéři chtějící změnit systém musí překročit institucionalizaci, mocenské asymetrie a problematiku kolektivního jednání, což je někdy dle Wendta složitější v sociálních strukturách než v materiálních. (Tamtéž, 24) Taktéž to neznamená, že by moc a zájem (*power and interest*) byly nedůležité, ale spíše že jejich význam a projev závisí na aktérových idejích (Tamtéž, 25). Základem idealismu je pak minimalistický pohled - hluboké struktury společnosti jsou tvořeny (konstituovány) idejemi spíše než materiálními faktory/silami. (Tamtéž) Wendt toto demonstruje na příkladu otroctví. Pán a ráb je tvořen interakcí mezi lidskými bytostmi; vytvořen sociální strukturou známou jako otroctví. Pán netvoří rába, protože bez otroka není pána. (Tamtéž)

Takto uchopená teorie je systematická, tedy se zabývá celým systémem a ne konkrétním státem - v angličtině Wendt rozlišuje mezi *international politics* (mezinárodní vztahy) a *theories of foreign policy* (zahraniční politika). (Tamtéž, 11) Toto rozlišení vychází z rozdílu agregovaného chování proti chování jednotky a i přestože je důležité sledovat chování jednotek, a i když se pro Wendta jedná o komplementární doplnění teorie, jeho zájem leží v agregovaném chování. Podobá se v tomto Waltzovi a jím představovanému neorealismu. Tuto pozici Wendt zaujímá, i přestože kritizuje neorealismus a neoliberalismus pro nedostatečné vnímání způsobu jakými systém tvoří státní identity a zájmy, což by dle něj mohlo působit jako z domény *zahraniční politiky*. Nicméně tomuto se ve své knize *Social Theory of International Politics* nevěnuje. (Tamtéž)

Narážíme zde na vztah mezi domácí a zahraniční politikou. Politická autorita je organizovaná v rozdvojenosti - vertikálně v státech (hierarchie) a horizontálně mezi státy (anarchie se svojí konstantní logikou). (Tamtéž, 13) V *Anarchy is*

⁴ Wendt používá sousloví *self-organizing facts* jako pojmenování státu ve vztahu k IR

⁵ Wendt se tak vlastně vypořádává s tím, že slova idealismus a ideální k sobě mají lingvisticky blízko, nicméně on poukazuje na sémantický rozdíl mezi nimi

what States Make of it: The Social Construction of Power Politics Wendt chápal anarchii jako svépomocný system, který vychází z toho, že státy jsou egoisté (v rovině jejich bezpečnosti). Zde už dodává, že někdy jsou státy egoistické a někdy ne - záleží na kultuře anarchie, která mění svou vnitřní logiku (Tamtéž, 18). Ty Wendt tohoto textu rozlišuje tři - hobbesovská, lockovská a kantovská⁶, či chceme-li identita mezi Já a Druhým: nepřátelská, soupeřící a přátelská⁷.

Nepřátelská kultura, neboli hobbesovská vychází z představy člověk člověku vlkem, či chceme-li stát státu vlkem. Takto chápané státy se sebou vedou absolutní válku. Státy se uchopují jako nepřátelé, což neznámá antagonisté. Hobbesovská kultura utváří Já (*Self*) a Druhého (*Other*) v takové kompozici, že Druhý odmítá uznat právo na existenci Já a neomezuje prostředky násilí použité proti Já. (Wendt, 1999:260) To nijak neznačí, zda je nepřátelství ospravedlnitelné - Wendt připomíná, nespravedlivé nepřátelství nacistů vůči Židům (Tamtéž, 261) Klíčové na takto uchopeném Já a Druhém je, že jejich pozice je symetrická, tedy že pokud Druhý konstruuje Já jako nepřítele, tak Já musí vyhlásit nepřátelství Druhému (Tamtéž, 263). Situace je opravdu válkou všech proti všem (princip *sauve qui peut*⁸), kdy jsou státy chyceni v bezpečnostní dilematu (Být v bezpečí znamená mít *největší* armádu. Stát A však tím, že zvětšuje svojí armádu přímo ohrožuje stát B, který taktéž musí zvětšovat a tím žene stát A k ještě většímu zvětšení armády)(Tamtéž, 265). Realisté předpokládají, že takovýto stav se může sám balancovat, nicméně pro Wendta je dlouhodobé vyrovnávání sil nepravděpodobné (Tamtéž, 266).

Nicméně, pohled na Vestfálský systém odhaluje, že přímo hobbesovská kultura není přítomna (existují malé státy, státy se navzájem neníčí). V tomto případě je možností lockovská kultura. Ta stojí na rivalitě jako základní *logice* této anarchistické struktury. Rivalita se od nepřátelství liší v základním respektu - státy limitují násilí proti ostatním. Tento vztah je pro Wendta asymetrický, neboť Já nemusí odpovídat nepřítelství, ale může (jak argumentuje na nacistickém Německu a Mnichovské dohodě) se k nepřátelství uchýlit (Tamtéž, 282) V systému Vestfálu je s rivalstvím spojená sebe-limitace (jako je například teorie spravedlivé války). Nicméně, v této kultuře stále existuje násilí (a s ním spojená válka), Wendt popisuje, že je zároveň povolena a omezena (Tamtéž, 283). Nejedná se o svět přežití nejsilnějšího (Hobbes), ale svět, kde jsou slabší chráněni.

Třetí kulturou, která je postavena na přátelství⁹, je kultura kantovská. Ta vychází z dvou principů. Prvním je nenásilí, kdy jsou státy rozhodnuty své konflikty řešit bez hrozby války. Druhým je vzájemná pomoc, tedy že pokud by došlo k napadení jednoho z přátel, ostatní mu pomohou. (Tamtéž, 299) Důležité je odlišení od spojence, který udržuje přátelství dočasně. (Tamtéž) Toto přátelství lze spojit s koncepcemi pluralistické bezpečnosti komunity a kolektivního bezpečí. (Tamtéž) Jejich rozdíl je, že pluralistická bezpečnostní komunita je orientovaná směrem dovnitř, kdežto kolektivní bezpečí směrem k druhým (Tamtéž, 300)

Jednotlivé anarchie mají i tři různé úrovně internalizace, kdy stát se buď chová k ostatním jako nepřítelům bez nároku na existenci, nebo uznává své rivaly, či ctí přátele:

⁶ Přebírá tak jazyk Wighta (1991) a anglické školy - viz Wendt, 1999:247

⁷ Jedná se o sdílené ideje oné anarchie. viz Wendt, 1999:249

⁸ Zachraň se pokud můžeš

⁹ Wendt si uvědomuje, že by mohl být osočen z antropomorfismu. Tamtéž, 298

1. je k tomu fyzicky donucen,
2. se mu to vyplácí,
3. to považuje za správné.

Identita státu A odráží chování státu B. Nicméně, A by mělo mít prostor ke kolektivnímu autorství své identity. Nemá-li, pak je odcizeno. Proto je dle Wendta realismus sebe-naplňující (*self-fulfilling prophecy*), neboť realisticko-racionální spojenectví skrz představu rovnováhy moci vytváří problém anarchistické struktury. Instituce sebezpomoci udržuje svět, proti kterému je vymyšlena, jednak systematicky skrz odměňování egoismu, jednak psychologicky (vytváří úzkost ze změny a z očekávaných "výdajů" změny). (Tamtéž, 411)

Proces změny institucí se dá demonstrovat na pojmu suverenity. Ta je dle Wendta chápána jako častá praxe sdílení se konstituujících identit (suverén), a s nimi spojených norem (hranice, obyvatelé, daně, zákonodárná moc, etc.). Pokud by stát přestal jednat v rámci daných norem, ztratil by svou identitu. Tedy, instituce A transformuje identitu. Změna identit (například z hobbesovského světa na lockovský) pak leží ve vytvoření a aktivní internalizaci (praxi) nových sdílených institucí. Aby sdílené instituce mohly vzniknout, musí se státy: 1) často konfrontovat (jednat sdíleně), 2) musí být nespokojené se současnými formami identit/institucí/zájmu.

1.1 Nevyhnutelnost světostátu

Teleologie vlastní kulturám anarchie je hlavním motivem Wendtova *Why a World State is Inevitable: Teleology and the Logic of Anarchy* (dále Teleologie či Nevyhnutelnost). Nicméně, již v *Anarchii* Wendt sleduje změny systémů bezpečnosti na základě sdílených institucí. Kdybychom se dívali se na historický vývoj, pak instituce suverenity přeměňuje hobbesovský svět na lockovský (státy se začnou uznávat)¹⁰, pak institut kooperace začne propojovat jednotlivé identity za sdíleným úspěchem (je-li větší než úspěch jednotlivce). Jednotlivé identity se skrz kooperaci internalizují do sdílených identit - tedy pro změnu vlastní identity je nutno měnit i identity ostatních, v důsledku procesu evropské integrace není Francie roku 1950 stejná jako Francie roku 2020. To platí jen za podmínky, kdy je nějaká nová společenská situace neřešitelná současnými institucemi, a kdy cena změny identity (spojená se sankcemi udržovanou starými identitami) není vyšší než výsledky (Wendt, 1992:412-420).

V teleologii Wendt používá historický vývoj, zaměřuje se na makro-strukturu všech směrů (logiku anarchie), která vede vývoj k světostátu. Náborově se tak přesouvá k vážně brané *teorii sebe organizace* v přírodních vědách a ke Kantovi (nespolečenské společenskosti) a Hegelovi - boj o uznání- od kterých se jeho konstrukce liší v tom, že svou teleologii chápá jako boj o uznání zprostředkovaný technologií (technologickým pokrokem) na mikro úrovni a zároveň podmíněným logikou anarchie na makro úrovni. (Wendt, 2003, 3 - 11) Tato představa se dá přímo propojit s představou, kdy normy (makro úroveň) lockovského světa ovlivňují svo-

¹⁰ Již zde Wendt predikuje možnou teleologii. Popisuje, že se historicky státy přesunuly z hobbesovské do lockovské kultury. Nicméně, mluví o možnosti přesmyku (tj. státy regresnou do války všech proti všem), tak je to nepravděpodobná možnost. Tamtéž, 312

bodné jednání aktérů (makroúroveň) v rámci jejich konstrukce identit a zájmů, tedy s onou představou sebenaplňujícího prorocství z minulé části.¹¹

Wendtova teleologie je chápána ve smyslu Aristotelových celků předcházejících částem, kdy otázky proč směřují na roli A v nějakém větším systému (například role instituce suverenity jako nástroji přesunutí z války do soupeření). Jinými slovy, makro (holistická) úroveň vybírá mikro (individuální) jednání dle představ budoucích stavů (Tamtéž, 16). Tato teleologie je procesem vzájemných transformací (stát transformuje sebe a zároveň i sféru mezinárodních vztahů), které zahrnují i společné instituce (státní suverenity se transformuje ve světovou suverenity). Pro potřeby této práce zmíníme ještě dualitu teleologie, kdy na jedné straně je přirozená sebeorganizace jednotek a na druhé jsou holistické vlastnosti celku. (Tamtéž, 24)

Taktéž je zde nutno poznamenat tři argumenty, které nahrávají představě těchto celků. Za prvé, Wendt sleduje historický trend organizace lokálních autorit do větších celků. Tento argument narušuje dekolonizační proces, nicméně pro Wendta je důležité celkové porovnání Roberta Carneira (1978), který odhadl počet politických komunit na 600 000 v roce 1000 př. n. l., a dnešního stavu méně než 200 států. Za druhé, Wendt sleduje určitou podobnost mezi státy v jejich lokálních systémech a světostátu. Je-li předpoklad konečného cíle anarchie světový stát, pak vývoj vzniku státu ukazuje podobný proces (rozšiřování statusu občana, přesouvání suverenity či otázky bezpečnosti, a tak dále). Za třetí, poukazuje na počítačové modely ukazující, že složité původní stavy (chaosy, anarchie) mohou vést k determinovanému konci. (Tamtéž, 19)

Mikro-argument předpokládá dva možné aktéry - jednotlivce a stát (jako dominantní formu skupiny), definovaný weberovsky jako legitimní monopol násilí. Základem vzniku takového státu je však hegelianský stát¹², který uznává všechny své členy¹³, neboť se těší velké stabilitě. Představa monopolu násilí je pak hybný faktor vytvářející světový stát, neboť společně s legitimitou (druhým hybným faktorem) vytváří suverenity - ta je klíčový faktor chápáný jako Schmittovo politično, a nedostatek zodpovědnosti státu vůči nepřátelům je pro Wendta mikrologika světového systému (systém se bude proměňovat ve zodpovědnější systém. Tato transformace je spojena se ztrátou určitých možností, ty jsou však kompenzovány makro-prostorem pro kolektivní akce, které by v předchozích systémech byly nemožné (příkladem je třeba nemožnost kolektivní akce v hobbesovském světě, neboť nikdo nikomu nemůže důvěřovat).

Je-li hybný faktor světostátu boj o uznání, pak ho můžeme rozdělit na otázku suverenity, bezpečnosti (viz kulturu bezpečnostních systému v předchozí sekci)

¹¹ Ať už skrz odměňované chování identit (pozitivní) či skrz jejich trestání (negativní)

¹² Stát, který uznává rovně své členy a je tak schopen být jejich soudcem. *it is an impartial judge with the ability to guarantee recognition by punishing people who break the law* (Baynes, 2002: 6). Tamtéž, 33

¹³ O potřebě uznání Wendt mluví v dvojí rovině. Jednak jsou uznávání členové "chránění", ale hlavně uznání jejich jedinečnosti v síti společných vztahů konstituuje jejich identitu (*One becomes a Self, in short, via the Other*, Tamtéž, 31.). Wendt zde pozitivně přijímá vzájemnou vztáznost, kterou v západní tradici například Rousseau bere jako základ lidských problémů. Toto uznání existuje v dvou rovinách, tenké/slabé - kdy je člověk hoden právního statutu člověka, a husté/silné - kdy je člověk brán jako součást ostatních, či jsou mu uznány jeho vlastnosti, schopnosti a tak dále. Pro potřeby této práce se však uznání spojuje s tenkým, neboť dle Wendta nad hustým tradičně stát nemá moc. Tamtéž, 32

a určitého požadavku zodpovědnosti. Taktéž pak můžeme zkonstruovat definici světostátu. Světostát je chápán jako konečný cíl států a jednotlivců, stojící na třech pilířích:

- 1) univerzální bezpečností komunita, kde se členové nevnímají jako hrozby¹⁴), protože aktivně řeší své rozdíly mírumilovně (neexistuje bezpečnostní dilema)
- 2) univerzální kolektivní bezpečnost - hrozba jednomu je hrozba všem
- 3) legitimita¹⁵ v očích světové populace, postavená na odevzdání státní suverenity v otázkách bezpečnosti světostátu¹⁶.

Mluvíme-li o boji o uznání, světostát ztrácí možnost druhého uznání. Dle Wendta je však možné odlišovat se od minulosti a tím vytvářet prostor pro uznání své *self*. Poukazuje zde například i na německou zkušenost odlišení se od Třetí říše. (Tamtéž, 56) Nicméně, konečnost světového státu neznamena, že ztrácí sebe sama jako institucí. V *Anarchii* Wendt pracuje s praktickou rovinou institucí, tedy, i světostát se bude muset stále utvářet a je spíše procesem, než konečným stavem. (Tamtéž, 56) Stále bude existovat boj za "hlubší" uznání svých jedinečností, zločinná činnost či možnost vzniku nové teleologie.

Tato definice nepotřebuje centralizaci "síly" (force), Wendt ukazuje, že probíhá v organizacích jako EU, OSN, WTO. Taktéž tento model nepopisuje přesnou podobu systému (zda to bude jeden stát ve dnešním chápání s jednou vládou, či nějaká federace), naopak umožňuje takovou formu, jejíž konečným cílem je uznání všech svých členů. Ze všech současných organizací je dle Wendta nejbližší EU, které se po svém dokončení globalizací může stát světostátem (Tamtéž, 23).

Vztah anarchie a nevyhnutelnosti

Podobnější vysvětlení předchozích dvou konceptů nám umožňuje uchopit jejich vztah. Jednotlivé kultury anarchií (Hobbes, Locke, Kant) jsou z pohledu nevyhnutelnosti fázemi vývoje. Krom těchto 3 fází přidává Wendt ještě fázi světové společnosti a konečnou, pátou fázi světostátu.

Státy¹⁷ nejprve uznávají sebe samotné (sami vznikají oním sebe-organizačním procesem), každý ostatní je pro ně nepřítel, na kterém si chtějí vymoci uznání, a válka je naplněním tohoto procesu. Mluvíme zde o fázi jedna, neboli o Hobbesově světě každého proti každému. Historicky sledujeme stav před vestfálským mírem. Fáze jedna je dlouhodobě neudržitelná, neboť buď je některý stát vítězem (a ten svým uznáním poražených přeskakuje směrem k hegelíánskému světostátu), nebo jsou státy v rovnováze sil, a pak je kooperace uznání nejefektivnější strategií. Uznávají-li se státy, pak nastává fáze dva, lockovská. V ní je válka méně častá, neboť již není součástí boje o uznání, ale může být poziční. Technologický a humanistický pokrok je však omezují (války jsou ničivější a lidé v nich chtějí méně

¹⁴ Je možno problematizovat tuto pozici představou komunit, kde uznání není reciproční. V tomto případě bychom nemluvili o univerzálních bezpečnostních komunitách, ale hierarchiích. Wendt však (Tamtéž, 33) ukazuje, že hierarchie stojící na nerovném uznání vytváří podmínku pro "boj" a jsou tedy "stabilní" jen do doby, než neuznávaný nezboří systém). Pro vrchol hierarchie však platí, že neuznávání identit spodnějších ohrožuje jejich vlastní uznání, což dle Hegela vede k vzájemnému vyrovnání. Tamtéž, 34

¹⁵ Chápané hegelíánsky, tedy skrz rovné uznání ostatních, nerovnost by vytvářela slabou legitimitu.

¹⁶ Neboť státní suverenita je postavena na nerovném uznání (A je občan, B je ne-občan), viz předchozí dvě poznámky pod čarou

¹⁷ Weberovské

umírat než v hobbesovské kultuře). Je sice možné přejít z fáze dva zpět do fáze jedna, boj o uznání občanů mimo hlavní stát povede k nejsilnější strategii do fáze světové společnosti. Ta není stabilní, protože nemá nástroje (centralizované formy donucování či decentralizované nástroje kolektivního bezpečnostního systému) pro vyřešení aktérů v jiných fázích vývoje. Wendt předpokládá, že v systému světové společnosti začnou převládat důvody pro kolektivní ochranu/pomoc¹⁸, čímž přejdou do Kantovského světa kolektivních bezpečností (přátelství). Ale i ten je dlouhodobě nestabilní, a to kvůli ponechané státní suverenitě (Druhý nebude v bezpečí, pokud je právo "zabít" v rukou Já.). Světostát tedy začíná právě ztrátou státní suverenity (ať už pod vlivem vzpomínek na násilí anarchistických struktur, pocitu pokrytectví z nedostatečného uznání druhých a nebo jako přímé pokračování boje za vlastní uznání, kdy bojujeme za vymahatelnost uznání¹⁹). Pro Wendta hráči získávají své identity participováním ve společných významech (Wendt 1992, 397), kdy tato identita slouží jako zájem cílů (a tedy pokud se svět rozhodne zapomenout nějakou identitu, aktéři té identity najednou ztratí své cíle). Vytváření identit (institucionalizace) pak v anarchistickém světě je hlavně zaměřeno na koncept svého bezpečí. Koncept bezpečí se pak sociálně-kognitivně konstruuje na základě identifikace s jinými. A lze tak říci, že lov na vysokou či také bezpečnostní dilema jsou již pokročilé struktury stojící na určitých identitách a percepcí identit a s nimi spojené anticipaci jednání v anarchistické struktuře.

1.2 Wendtův výklad Hegela

Vhledem k použití Hegelova boje o uznání jako klíčového principu pro pohyb v rámci *nevyhnutelné teleologie* je nutno si usouvztažnit Hegelovo myšlení v rámci tohoto pohybu. Předně, Wendt používá hegelianské teze, ale ne hegelovské. Tento rozdíl leží v použití základního slovníku v "nové" situaci. Hegel vzájemné uznání neřadí k státům, ale k sebevědomím a chápe ho jako boj. V *Fenomenologii ducha* drama tohoto boje vzniká tím, že si sebevědomí uvědomí, že potřebuje druhé sebevědomí.²⁰ Prvním krokem tohoto boje je stejnost (Já jsou ještě Já²¹, již druhý krok je však vytvoření hierarchie (například již v situaci pozdravení je někdo tím, kdo pozdraví první), kdy vzniká boj na život a na smrt mezi sebevědomími. Tento boj je bojem pána a raba, kdy pán je ochoten v tomto boji umřít (narozdil od raba, který chce žít za každou cenu). Hegelovo uznání je postaveno na výkonu²² a je nehegelovské chápat uznání jako něco samozřejmého. Tím se uznání liší od

¹⁸ Například. Státy X, Y, Z jsou geograficky rozdělené tak, že X a Z nesdílí hranici, kdežto X-Y, Y-Z ano. Nastane-li válečný stav mezi Y a Z, X může být motivováno pomocí Y, aby se hranice konfliktu nepřenesla k jeho vlastním hranicím.

¹⁹ Genuine recognition means that the recognized has a right to recognition, and the Self therefore has a duty to the Other. Genuine recognition is about obligation, not charity. Only when acting on behalf of the Other has become an enforceable obligation is recognition secure, Tamtéž. 50

²⁰ V Žižkově reprodukci je to ona děsivost Druhého, co konstituje Já. Vrátime-li se v čase, tak již Fichte říká, že Já poznává Ne-já a tím se utváří

²¹ Čímž se liší od Já co už jsou Já, protože ty v sobě mají inkorporovanou negaci. Více se tomuto problému věnuje Karásek v KARÁSEK, Jindřich, *Diference v identitě*, 2021, Oikoymenh, ISBN: 978-80-7298-570-8

²² Toto obzvláště platí pro situaci kdy rab svrhne pána, kdy jeho uznání je labilní a potřebuje "nového" raba.

důstojnosti (viz Kantovo pojetí důstojnosti jako účel sám o sobě²³ - což je vnitřní vlastnost člověka), kterému se Hegel tolik nevěnuje.²⁴

Druhý kritický moment je samotný pojem světostátu. Hegel píše v kontextu mnohosti národních vztahů. Stát jako takový musí být v konfrontaci se svým zánikem. Pokud přiznáme státům určitou podobu sebevědomí, pak nám Hegel říká tři zásadní věci, na které v *Anarchii a řádu* naráží profesor Barša. První je, že uznání je reciproční²⁵, tedy že funguje mezi Já a Druhým (potřebuje tedy Druhého k tomu aby fungovalo). Za druhé není možné pluralitu simulovat zevnitř - je nutné ji mít ve vnejšku²⁶. Pro Hegela je tedy Wendtova představa vymezení se vůči sobě samému v historii nedostatečná. Za třetí, takový samostát (i kdyby by nějak nepotřeboval druhého, protože by ho dokázal simulovat) by byl v pozici osamostatněného suveréna - a to je dle Hegela nejméně mocná pozice. K čemu je nám totiž moc, jsme-li sami? Moc je vztahem, který potřebuje druhého ke svému fungování.

²³ více o tomto například v ROSENKRANZOVÁ, Olga. Lidská důstojnost - právně teoretická a filozofická perspektiva Giovanni Pico della Mirandola & Immanuel Kant, 2021 Olomouc, rigorózní práce (JUDr.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Právnická fakulta.

²⁴ Je s podivem, že Wendt nezakládá svou teorii světostátu na Kantovi - mohl by říci, že rolí světostátu je zajistit důstojnost jeho občanů a nahradit tak Hegelův boj o uznání. Výhodou tohoto přístupu je, že by tak vycházel z koncepce věčného míru Kanta, což je pre-finální fáze teleologie. Fungovala by i představa nekonzistence, tj. že je nutno z mnohosti států postoupit k jednotlivosti (mnoho států nedokáže zajistit důstojnost člověka, tj jeho "nadcenost" a je tak nutno přejít k jednomu suverénovi, aby byla zajištěna lidská důstojnost. I Kant však nedochází k světostátu, v *K věčnému míru* mluví o spojení národů, které však které by však nemělo být zároveň státem národů. (viz Druhý definitivní článek k věčnému míru, článek 354.) Mohl by být vznesen argument, že tento předpoklad (spojení národů a ne světostát) by mohl být překážkou. Jsou dva důvody proč si to autor této práce nemyslí. První, je že Hegel není o nic vhodnější (taktéž zůstává v multiplicitě národních států). Druhá je v tom, že je zde určitý konceptuální prostor pro syntézu. Wendt neříká, že světostát musí být jeden stát, pro něj to může být komunita, co externalizuje monopol na násilí. A tedy by vlastně mohlo jít o takové spojení národů. Hlubší analýze Kanta a jeho vztahu k světostátu se však tato práce nebude věnovat.

²⁵ Hegel píše ve Fenomenologii ducha na straně 155: *Každé [sebevědomí] vidí, že druhé koná to, co koná samo.*

²⁶ Sebevědomí dosahuje svého uspokojení pouze v jiném sebevědomí. (Hegel, 1960, 152) či Individualita je zvědomnění vlastní existence jako jednotky v jasném odlišení od druhých. (*Individuality is awareness of one's existence as a unit in sharp distinction from others.*)(Hegel, 1896, odstavec § 322) a o státu říká: Státní tendence divat se za hranice leží v tom, že je individuálním subjektem. (*The state's tendency to look abroad lies in the fact that it is an individual subject* (§329)) a Dále, stát není v relaci s druhým, ale s druhými. (*Moreover, a state stands in relation not with one other state only, but with many.*(Dodatek k 329))

2. Afrika a ambivalentní vztah k teleologii

V následující druhé kapitole dojde k představení africké integrace, nejprve na historickém vývoji panafricanismu, poté na Organizaci africké jednoty a nakonec samotnou Africkou unií. Ta je prezentována nejprve historicky, poté v odlišnost k Organizaci africké jednoty, aby poté došlo k představení jejích základních institucí, stavu její integrace a ve finále se prezentují cíle AU (představené Agendou 2063) a Engelova kritika. Z pohledu na integraci kapitola přejde práce k taxonomii slabé státnosti, jež bude usouvstažněna k africkému kontinentu. Protože však slabá státnost je problematická ve svých hodnotových východiscích a implikacích, budeme na ni pohlížet perspektivou postkoloniálních studií.

2.1 Nastínění procesu africké integrace

2.1.1 Panafricanismus

Počátky panafricanistického hnutí lze najít v osobě Henryho Sylvestera Williamse a jeho Africké sdružení, která od svého založení roku 1897 si kladla za cíl zppochybnit paternalismus, rasismus a imperialismus. K tomuto účelu vytvářela síť aktivistů jako například Benito Sylvaína (haitský diplomat, právník, autor textu *Étude Historique Sur Le Sort Des Indigènes Dans Les Colonies D'exploitatio*, aktivista/zakladatel Černého mládežnického sdružení v Paříži a Univerzální asociace pro morální zlepšení lidského druhu.), Alexandera Walterse (americký kněz a bojovník za lidská práva, jednu dobu prezident Národní afro-americké rady, aktivní i v hnutí Niagara, později i prezident reformované panafrické Asociace) či Johna Archera (první starosta černé barvy pleti v hrabství Londýn a pozdější prezident Africké Progresivní unie.)

Samotný pojem panafricanismu vzniká na Londýnském panafrickém kongrese roku 1900, který měl za úkol sjednotit aktivistická hnutí lidí s africkými předky. Z kongresu se zachovalo několik projevů, pro pochopení původních panafrických cílů využijeme Sylvainovy zprávy a projevu „*To the Nations of the World*” od W.E.B. Du Bois, který se dá chápat jako ”programové” prohlášení hnutí. Projev je adresován světovým národům z dvojí pozice, africké („*Let not the natives of Africa be sacrificed to the greed of gold*“) a univerzálně humanistické („*the question as to how far differences of race ... will hereafter be made the basis of denying to over half the world the right of sharing ... the opportunities and privileges of modern civilization. ...Let the world take no backward step in... the pursuit of happiness a striving human soul*“). Tento projev se skládá z několika apelů na humanitu imperiálních mocností (britský národ, francouzský národ, německý národ) projevenou skrz zastavení vykořisťování. Sylvainy píše, že prosperující (osvobozené) kolonie jsou všem ku (ekonomickému) prospěchu. Du Bois volá po uznání svobodných států Kongo, Etiopie (Habeš), Libérie a Haiti. Sylvainy ve své zprávě o kongresu rozvíjí myšlenku návratu svobodných Afričanů do Afriky (konkrétně Svobodného státu Kongo), kterou ale zároveň i problematizuje myšlenku exodu slovy Bookera T. Washingtona: Afričané jsou jediní Američané, kteří sem (Spojené státy

Americké) přišli bez touhy či žádosti přijít. Důležitá rovina panafricanismu v pohledu morálního apelu je formulována v dopisu Anténoru Firminovi - Rasismus je urážka objektivitě vědy [„*No, the Black man was not created to be a footstool for white power. To all who dare to support this position... You insult the objectivity of science*”¹].

Pro pochopení rozsáhlosti panafricanismu dává smysl podívat se na další rámcové teorie. Edward W. Blyden (Kasandou uváděn jako otec panafricanistického myšlení, Kasanda 2016:180) přichází s myšlenkou jediného afrického národa, který sdílí svůj osud. Blyden africanismus vymezuje v třech rozměrech: Náboženství, civilizovanost a rasový boj, kdy poslední rozměr převládá. T. Washington a jeho teorie černého ubytování (*black accomodation*) - tedy představy výzvy bílé hegemonii skrz přípravu na ekonomickou soběstačnost, získanou dobrým charakterem a vzděláním. Anna Julia Cooper předkládá teorii hodnoty, spočívající v měření produkce jednotlivce ve vztahu k společenským investicím (ekonomickou produkcí), která ukazuje silné pod-investování černých mužů a ještě více černých žen. Sledujeme-li relativně tuto hodnotu, pak podíl černé rasy na civilizaci je silnější než bílé. Marcus M. Garvey (který byl v konfliktu s kongresovou politikou panafricanismu) přichází s představou nutnosti dekolonizace Afriky a zpětném návratu lidí s africkými předky, aby mohli budovat samostatný kontinent. (Kasanda, 2016:184) Kasanda připomíná Garveyevu nedůvěru v domorodé Afričany v možnostech vlastního státu, a spása v podobě správného vedení tedy musí přijít z venku (Ameriky) (Tamtéž).

Původ panafricanismu spočívá v odpovědi na otázku rovnosti ras, apelu na civilizovanost, v ekonomickém uvědomění afrického vykořisťování a v žádosti na uznání vlastních států. Na těchto pilířích pak stojí jeho aplikovatelnost na africkém kontinentu, ale i v přijatelnosti ideje pro černochoy žijící v diaspoře. Univerzálnost programu může být potvrzena nejenom zastoupením různých národností při formulaci, ale i žádostí o status Grand Protectora panafricanismu Etiopskému císařství a Haitské republice, jakožto v té době jediným “legitimním” černošským státům.

Modernější definice panafricanismu snižují otázku rasy, a akcentují společnou solidaritu, kulturu či osud. George Padmore (panafrický socialistický aktivista, autor knihy *How Britain Rules Africa*) například mluví o manifestaci solidarity mezi Afričany a lidí s africkými předky. Peter Olanwuche Esedeké (zkoumající historii panafricanismu, opomíjených emancipačních hnutí jako Ligy barevných národů, autor knih *Panafricanism: The Idea and Movement, 1776-1963* a *Panafricanism: The Idea and Movement, 1776-1991*) vnímá panafricanismus jako politicko- kulturní fenomén, který vnímá Afriku, Afričany a lidi (žijící mimo kontinent) s africkými předky jako jedno tělo. Kwame Nantambu ve své afrocentrické práci zdůrazňuje ekonomickou rovnu myšlení (argumentuje pro primát ekonomických vazeb v konceptu otroctví, kdežto otázka rasy je až druhořadá) a volá po historickém, holistickém chápání. Panafricanismu je pak historický, originální proud nacionálního myšlení mířícího na unifikující a osvobozující prvek. Pro naši práci je důležitý přesah panafricanismu mimo státní hranice a jeho “integrační” charakter.

Mazrui sleduje panafricanismus z pohledu poesie, u kterého rozlišuje dva panaf-

¹ Martin, 1983:203

rikanismy - integrační a osvobozující. Osvobozující se věnoval procesu dekolonializace a v našem chápání spadá pod existenci Fronty Organizace africké jednoty, kdežto integrační slouží jako identita transformující instituce v rámci regionální integrace. Mazrui představuje určitou vizi africké budoucnosti, která odpovídá myšlence *African problems? African solution!* - dle něj je nutno vytvořit bezpečností radu, která nahradí kolonizující Evropany, skrz proces takzvané rekolonizace - tentokrát však Afričany. Vybrané státy budou ovlivňovat ostatní aktéry za účelem pax Africana.

Pro tuto práci je klíčový důraz na uznání afrického *struggle*, spojeného s uznáním jejich místa v "civilizačním" projektu, nesené možností uznat jejich politickou (ve smyslu států) a ekonomickou (ve smyslu vytvořené hodnoty) roli. Povšimněme si, však že nárok na uznání není konstruován pouze sebevědomě, ale i s argumentací, proč to Západní mocnosti mají udělat. Tato argumentace vychází z aplikace jejich univerzalizmu, scientismu a i z určité ekonomické pobídky (Du Bois).

2.1.2 Organizace africké jednoty

Organizace africké jednoty (dále OAJ či organizace) byla mezinárodní organizací, vycházející z myšlení Monrovsko-Brazzavillské skupiny díváme-li se na suverenitu států, ale v otázkách jihoafrického apartheidu či dekolonializace si uchovává radikálnější nádech skupiny Casablanca. Spojíme-li tyto dvě špatně spojitelné představy, tak organizace měla podporovat získání africké suverenity (například skrz Osvobozující frontu) a emancipaci, a poté tuto suverenitu uchovávat za každou cenu.² Organizace vzniká v roce 1963 na summitu v Addis Abebě. K účelu tohoto uskupení nám pomohou proslovy z tohoto summitu. Úvodní slovo měla Jeho výsost Haile Selassie I. císař Etiopský, která zdůrazňovala, že tento den (summitu - 25. května 1963) je dnem vítězství pro všechny Afričany a Afričanky, jejich krvavým přerodem do Afriky zítřka (Africa of Tomorrow). Značí i první cíl integrace - rozšířit svobodu (zde myšleno svobod od kolonialismu) na **všechny** africké obyvatele. Selassie I. dává ve svém projevu důraz na sdílení Afriky, a přestože neříká přímo slovo panafricanismus, tak mluví o africké jednotě^{3,4} Premiér Alžírsko H. E. Ahmed Ben Bella zdrůrazňuje jednotu afričanů vůči neafrickým činitelům (zmiňuje Portugalsko). Jednotou zde myslí společnou bezpečnost - volá po společné armádě, kterou spojuje se smrtí⁵ Jeho výsost Mwami Mwambutsa IV. zmiňuje, že Afrika nesmí být *balkanizována* - africká jednota překoná logiku Divide et Impera⁶ - Afrika rozdělená bude vždy dominována. Zmiňuje, i fakt že Afrika je nevyvinutá (underdeveloped). Společnými cíly je jednota a politicko-ekonomický růst.

Tento rozkol v otázce emancipace bránil možné kooperaci (Tamtéž, str. 314). A i přestože formálně OAJ volala po formách kooperace majících za cíl zlepšení kvality životů, tak tato rovina není úspěšně rozvíjena přes blokaci autority států,

² Nehledě na legitimitu takové suverenity.

³ We are meeting here today to lay the basis for African unity

⁴ A i o jednotě s Asií, neboť oba kontinenty zažily útlak kolonialismu

⁵ So let us all agree to die a little, or even completely, so that the peoples still under colonial domination may be freed and African unity may not be a vain word.

⁶ Rozděl a panuj!

což organizaci vyneslo přezdívky jako klub diktátorů či obchodní unie diktátorů (Akuffo, 2010, str. 77). Pomyslným symbolem této přezdívky může být takzvaný Červený teror, kdy plukovník Mengistu masově vraždil levicové oponenty a prováděl najemné vraždy⁷ po úspěšném převratu mezi lety 1974-78 v Addis Abebě, na stejném místě, kde Organizace vznikla. Neschopnost rozvinout kooperaci leží v dvou absolutních pozicích. Na jedné straně OAJ stojí na principu sebeuznání (*self-determination*), na druhé straně však zachovává (hlavně územní) suverenitu. Jak píše Carolyn Shawn, suverenita brání intervenci, teritoriální integrita limituje schopnost mírové dohody. Organizace stojí v složité pozici, pokud se děje separace území (situace v Sudánu, Etiopii, či Chadu) či občanská válka (Angola, Mosambik, Ethiopia, Sudan, Chad, a Saharské oblasti). Myšlenka, že OAJ je africkým řešením afrických problémů, naráží na to, že se organizaci nedaří zavést *pax africana* - občanské války nezvládá vyřešit. Packer a Rukare zmiňují, že důvody k neřešení jsou dvojí povahy - zaprvé některé okolní státy podporují státní převraty, za druhé jsou si státy vědomi, že i u nich může dojít k občanské válce a nechtějí založit precedent intervence.

Oficiální cíle na webu Africké unie pro organizaci jsou: 1) podpora jednoty a solidarity afrických států, 2) Koordinace a zesílení kooperace a úsilí pro lepší život lidí v Africe, 3) obrana suverenity, teritoriální integrity a nezávislosti, 4) odstranění všech forem kolonialismu a 5) podpora mezinárodní kooperace ve smyslu Charty OSN a Mezinárodní deklarace lidských práv. OAJ má úspěch v zbavení se nadvlády evropských států (velká vlna úspěšných změn režimů v 60. letech 20. století), ale ostatní body a i některé vize zmíněných projevu (jednotná armáda proti "okupantům", ekonomicko-politický růst) se organizaci nedaří naplnit i přesto, že je na to některými komentátory upozorňována. Již v roce 1985 je doporučen Nejvyšší africký tribunál (African Supreme Tribunal), navrhuje se stálá Bezpečnostní Rada (permanent OAU Security Council), jež by zodpovídala za udržování míru a řešení konfliktů či vynucovací funkcí. Další doporučení zmiňují jednotnou armádu či unifikovanou strukturu velení.(Packer, Rukare, 2002:368) Bylo by však falešné neuznat částečný úspěch Organizace v normalizaci vztahů a jednání mezi státy (Mathews, 1977:318) či společný ekonomický plán (takzvaný Lagos Plan of Action) přijatý v roce 1980, který zmanená větší ekonomickou integraci a měl by vést k společnému trhu ke konci století.(Packer, Rukare, 2002:366)

Komplexnost, ve které OAJ stojí, vede k dvěma možným řešením situace. První jsou určité bezpečnostní reformy, které by zdůraznily diplomacii jako nástroj konfliktu. Druhé je začátek z pozice *tabula rasa*. OAJ se rozhoduje k novému začátku. I proto 9. 9. 1999 OAJ vydává deklaraci Sirte, která volá po vzniku Africké unie. Ta má akcelarovat proces integrace kontinentu do globálního prostoru (aby Afrika hrála svou roli v globální ekonomii) a zároveň se starat o složité sociální, ekonomické a politické problémy.

Pro náš text chápeme toto období jako přechod mezi hobbesovskou a lockovskou kulturou, respektive jako jakýsi ekvivalent vestfálského míru pro evropské státy. Organizace africké jednoty se tak snaží vybudovat weberovské státy, respektive připojit se k "liberálním" státům na globálním Severu (více o tomto v kapitole 2.2.3).

⁷ Více o této události v Tegegn, M. (2012). Mengistu's "Red Terror." *African Identities*, 10(3), 249-263. doi:10.1080/14725843.2012.715454

2.1.3 Africká unie

Jak bylo řečeno výše, unie (nebo taky AU) vzniká z deklarace Sirte⁸, nicméně je dítětem vícero integračních procesů, které se dějí mezi lety 1968 a 1973, kdy OAJ deklarovala ekonomickou integraci jako podmínku naplnění svých cílů (Packer, Rukare, 2002:369). K té se zavazují v roce 1980 Plánem Lagos. 3. června 1991 34 afrických vůdců podepisuje smlouvu utvářející Africkou ekonomické společenství, jejíž cílem je zajistit kontinentální soběstačnost, a tato smlouva (taktéž zvaná Abuja Treaty) vstupuje do platnosti v květnu roku 1994. (Packer, Rukare, 2002:370) Tato smlouva zavazuje k obchodní liberalizaci, hlavně odstranění cel na import a export a ne-tarifních bariér. S nimi ruku v ruce má přijít vytvoření zón volného obchodu v čtyřech subregionálních komunitách na kontinentu. (Tamtéž) Deklarace Sirte zmiňuje urychlení Abujké smlouvy a utvoření Africké unie. V zrychleném přijetí jsou utvořeny instituce zmiňované už v Abuje, tedy Africká centrální banka, Africká monetární unie, Africký soudní dvůr (African Court of Justice) a Panafrický parlament, který má být utvořen již v roce 2000.⁹ Zmínění panafricanismu není náhodné, v průvodním dopise zaslaném OSN afričtí vůdci píše, že jsou inspirováni ideály Otců Zakladatelů OAJ a generaci *panafrikanistů*, kteří vytvoří jednotu, solidaritu a kohezi, myšleno i kooperaci, mezi africkými lidmi a státy.¹⁰ Do roku od podpisu Deklarace Sirte vzniká Constitutive Act (CA, či Act)¹¹, jenž hodně připomíná smlouvu Abuje (Packer a Rukare zmiňují, že některé pasáže jsou stejné slovo od slova (Packer, Rukare, 2002:371)). K přijetí došlo 11. července 2000 v Lomé, Togo a na místě Act podepsalo 27 států¹², což znamená, že více než polovina členů OAJ podepsala tento akt. Článek 28 této úmluvy říká, že vejde v platnost po 2/3 ratifikaci. K té dochází podpisem Nigérie 26. dubna 2001. Act jednoznačně říká, že AU je následovníkem OAJ, jen neříká, kdy k tomu tak nastane¹³.

Základní odlišení od OAJ je v článku 4(h), který říká, že je možno zasahovat do státní suverenity po rozhodnutí Shromáždění, v případě, že k tomu existují závažné důvody - valečné zločiny, genocida, zločiny proti lidskosti. Packer s Rukarem ještě nacházejí další opory k zásahu, mimo jiné například respekt k demokratickým principům, lidským právům, právnímu státu či dobrému vládnutí (Packer, Rukare, 2002:373). Zmiňují zároveň i, že jelikož je intervence podmíněná rozhodnutím Shromáždění Hlav států a vlád, tak je zde určité riziko neaktivity (Tamtéž), nicméně například historická situace v Rwandě¹⁴ (kterou zmiňují Packer a Rukare) již v roce 2002 naznačovala, že africké státy se dokážou domluvit na intervenci. Situace po roce 2002 ukazuje, že aplikace článku 4. je možná, ale ne samozřejmá. V roce 2015 se AU rozhodlo použít tento článek proti vládě Burundi a hrozilo tak

⁸ V debatě byla ještě možnost Afrických spojených států. Tu však afričtí vůdci neschválili. Předkladatelem obou vizí byl Muammar Kaddáfí. viz Kioko, 2003:811

⁹ Deklarace Sirte, dostupné z https://en.wikisource.org/wiki/Sirte_Declaration

¹⁰ Bod 3 z dopisu, dostupný na <https://digitallibrary.un.org/record/368340>

¹¹ Dostupný z https://au.int/sites/default/files/pages/34873-file-constitutiveact_en.pdf

¹² Jednalo se o Alžírsko, Benin, Burkina Faso, Burundi, Kapverdy, Středoafričskou republiku, Čad, Džibutsko, Etiopie, Guinea, Gambie, Ghana, Bissau, Lesotho, Libérie, Libye, Madagaskar, Malawi, Mali, Nigér, Západní Sahara, Senegal, Sierra Leone, Sudán, Togo a Zambie

¹³ Doba tranzice mezi organizacemi není časově definovaná, teoreticky mohla AU být v tranzici ještě dnes

¹⁴ Myslí se situace po genocidě, ne přímo genocida.

vojenským zásahem. Nicméně, tato hrozba nebyla zpřítomněna, a to nejspíše ze dvou důvodů - diplomatická schopnost vlády Burundi a neochota některých afrických vůdců v nastavení precedentu takového zásahu do suverenity (Wilén, Williams, 2015). Bylo to tak poprvé, co "kontroverzní"¹⁵ článek 4. byl použit. V předchozích krizích Darfúr (2004) a Libye (2011) se AU rozhodla článek neaktivovat, respektive nebyla zajištěná nutná 2/3 podpora napříč členskými státy (Wilén, Williams, 2015:9)

Dalším nástrojem pro řešení konfliktů je Soudní dvůr. Taktéž je inspirován institucí Soudního dvoru Africké ekonomické komunity, tedy vychází z Abuje. CA přímo nezmiňuje jeho jurisdikci, nicméně ho ustanovuje 18. článkem. Tím, že zaniká OAJ zaniká i Soudní dvůr ekonomické komunity a jeho pravomoc přechází k Africkému Soudnímu dvoru (či Soudnímu dvoru Africké unie). V roce 2004 dochází k sloučení Afrického Soudního dvoru pro lidská práva a Soudního dvoru AU, což vyvolalo určité kontroverze¹⁶¹⁷.

Krom Soudního dvora má CA i sankce vůči svým členům, a to konkrétně v článku 23. Ten říká, že libovolný členský stát, jenž nevyhoví rozhodnutím a politikám unie, mohou být sankciovány. Může se jednat například o zákaz transportu a komunikace s ostatními členskými státy či jinými politickými či ekonomickými způsoby dle rozhodnutí Shromáždění¹⁸, čímž se taktéž odlišuje od OAJ.

Základní instituce AU jsou: Shromáždění unie (Původně shromáždění Hlav států a vlád Africké unie), Výkonná rada, Panafrický parlament, Soudní dvůr, Komise, Výbor stálých zástupců, Specializovaný technický Výbor, Hospodářská, sociální a kulturní rada, finanční instituce (Africká centrální banka, Africký monetární fond a Africká investiční banka) a Mírová a bezpečnostní rada.¹⁹

Shromáždění unie rozhoduje o základní politikách unie, přijímá reporty od ostatních orgánů unie a jedná na jejich základě, přijímá nové členy do unie, vytváří orgány unie, monitoruje politiky a rozhodnutí unie, přijímá rozpočet unie, dává nařízení Výkonné radě ohledně konfliktů, války, a dalších situací, kde je nutno zajistit mír, jmenuje a odvolává soudce Soudního dvoru a jmenuje předsedu Komise. Rozhoduje jednohlasně, pokud k tomu nedojde, tak 2/3 členů, o procedurálních otázkách rozhoduje prostou většinou. Členi shromáždění jsou hlavy států a vlád a Shromáždění je nejvyšším orgánem unie.²⁰

¹⁵ Článek jako takový dává státní suverenitu do područí AU, což někteří právníci vnímají jako rozpor s článkem 53 Charty OSN. (Kwali & Viljoen 2014 či Wilén, Williams, 2015:9)

¹⁶ Kritikem tohoto rozhodnutí byla například Amnesty International, viz <http://web.amnesty.org/library/print/ENGIOR300202004>. Jednou z kritizovaných změn je, že NGOs a individua mají možnost se obrátit na Soudní dvůr pro lidská práva, ale CA negarantuje tuto možnost pro Soudní dvůr Africké unie.

¹⁷ Více o této instituce a jejím vztahů k soudním dvorům regionálních organizací viz Magliveras, K. D., & Naldi, G. J. (2006). The African Court of Justice. HEIDELBERG J. OF INT'L L., 66, 187-188.

¹⁸ „any Member State that fails to comply with the decisions and policies of the Union may be subjected to other sanctions, such as the denial of transport and communications links with other Member States, and other measures of a political and economic nature to be determined by the Assembly.”

¹⁹ V angličtině tyto instituce jsou: the Assembly of the Union, the Executive Council, the panafrican Parliament, the Court of Justice, the Commission, the Permanent Representative Committee, the specialized technical committees, the Economic, Social and Cultural Council, the financial institutions ((African Central Bank, African Monetary Fund, and African Investment Bank) and Peace and Security Council

²⁰ Dostupné z <https://web.archive.org/web/20060522213755/http://www.>

Výkonná rada se zodpovídá Shromáždění. Jejím hlavním úkolem je koordinace (hlavně implementace konkrétních věcí) a vytváření politik v společném zájmu členských států. Členové rady jsou ministři zahraničí či jiní designovaní ministři. Krom zájmu členských států zodpovídá za komunikaci, jmenovitě s Regionálními Ekonomickými společnostmi, s Africkou rozvojovou bankou, dalšími africkými institucemi a Ekonomickou komisí OSN pro Afriku (UNECA)²¹.

Panafrický parlament (PAP) by měl být legislativní institucí AU. Jeho funkce jsou nastaveny již Abujskou smlouvou, nicméně v současné době PAP slouží k dohledu nad implementací AU politik, cílů a programů, podpoře lidských práv a konsolidace demokratických institucí a kultury. Taktéž harmonizuje legislativu členských států, rozšiřuje povědomí o AU mezi občany Afriky, volí svůj Úřad, přijímá svůj rozpočet a dává doporučení na rozpočet Shromáždění. Má 5 členů za každý členský stát, z toho minimálně 2 ženy²², kteří jsou voleni dle legislativ členských států. Parlament si volí svého prezidenta, který předsedá Plénu (hlavní rozhodovací orgán PAP, kdy se jedná o parlament v plné síle). Dále má PAP k dispozici Úřad, což je vedoucí organizace (skládá se z prezidenta a 4 viceprezidentů), která má pod sebou sekretariát, a 10 stálých komisí²³. V posledním roce PAP byl ve větším zájmu kvůli střetům ohledně volby prezidenta, jež eskalovali až k násilí na půdě parlamentu. Spor byl mezi delegáty západní a jižní Afriky - Výkonná rada úkolovala Komisi - spor byl nakonec vyřešen přijetím rotačního principu (prezident bude vždy vybraný z daného regionu, který je určen rotací). PAP je kritizován za svou slabost (která je způsobena tím, že ne všechny členské státy ratifikovaly dohodu z roku 2014, která dává PAP legislativní roli) a za problémy s financemi (korupce a špatná správa financí)²⁴.

Komise AU je administrativní/výkonná moc AU, která se stará o každodenní agendu. Reprezentuje AU a brání její zájmy dle rozhodnutí Shromáždění a Výkonné rady. Iniciuje návrhy a implementuje rozhodnutí orgánu AU. Je opatrovníkem CA a ostatních legálních nástrojů AU/OAJ. Podporuje ostatní AU orgány, je asistentem členským státům při implementaci AU programů. Koordinuje aktivity členských států v mezinárodních vyjednáváních. Spravuje rozpočet a zdroje AU. Stará se o zajištění gender mainstreamingu²⁵ a jedná dle rozhodnutí Shromáždění a Výkonné rady.

Co se týká integrace, tak AU spolupracuje s regionálními organizacemi napříč kontinentem ve snaze vytvořit jednotný africký trh. V reportu za rok 2021²⁶

africa-union.org/root/au/organs/assembly_en.htm

²¹ <https://au.int/en/executivecouncil>

²² Od protokolu 2014, článek 4(2)

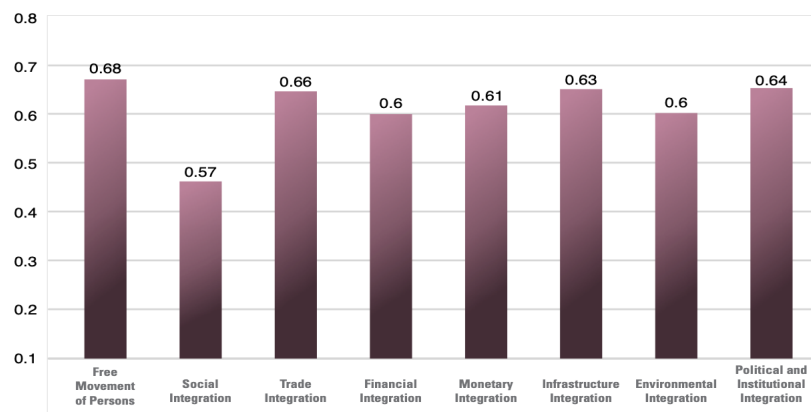
²³ Committee on Education, Culture, Tourism and Human Resources; Committee on Cooperation, International Relations and Conflict Resolution; Committee on Gender, Family, Youth and People with Disabilities; Committee on Monetary and Financial Affairs; Committee on Trade, Customs and Immigration Matters; Committee on Health, Labour and Social Affairs; Committee on Transport, Industry, Communications, Energy, Science and Technology; Committee on Rules, Privileges and Discipline; Committee on Justice and Human Rights; Committee on Rural Economy, Agriculture, Natural Resources and Environment; Committee on Audit and Public Accounts (CAPA)

²⁴ Tyto problémy jsou shrnuty v článku PCP Insights. Dostupné z <https://issafrica.org/pscreport/psc-insights/au-steps-in-to-try-and-fix-the-panafrican-parliament>

²⁵ Program pro rovné zastoupení mužů a žen

²⁶ Dostupný z https://au.int/sites/default/files/documents/41587-doc-African_Integration_Report_2021_-_Final_Design.pdf

zmiňují trendy - skóre integrace je 0.62 na stupnici od 0 do 1. Hlavním zpomalovačem je nedostatek definovaných plánů a programů integrace (jako je například svoboda pohybu)²⁷ Report se dívá na 8 integračních os, dle kterých měří celkovou integraci napříč regionálními skupinami.

Graph 1.2: Continental Score by Dimension
Source: AUC, 2021

Z grafu je vidět, že nejvíce pokročila integrační snaha je volný pohyb osob, na druhém místě je obchodní integrace a na posledním, nejpomaleji rozvíjeném bodě je sociální integrace, která pokrývá právo na usazování, právo na rezidenci a přístup k trhu práce či půdě.

Důležitým dokumentem, který ukazuje myšlenky budoucího vývoje, je Agenda 2063, jež byla napsána v roce 2013. Ta určuje závazné cíle AU do roku 2063. Cílů definuje 7, a pak je v dalších bodech rozvádí. Pro naši práci je důležité body 1-4, které usouvtažňují Africkou unii s panafricanismem. Konkrétně bod 2 říká, že je Agenda vyslyší volání panafricanismu ohledně nutnosti unifikace Afriky za účelem její renaissance. Bod 1 se vztahuje k tomu, kdo je zahrnut do tohoto konkrétního panafricanismu - je ním lid Afriky a její diaspora. Cílem dokumentu je (dle aspirace 1) prosperující Afrika postavená na inkluzivním růstu a udržitelném vývoji. Rozvinutí aspirace druhou aspirací vede k tomu, že se má jednat o integrovaný kontinent, politicky unifikovaný na základě ideálů panafricanismu a vizi africké renaissance - což (pokračujeme-li do aspirace 3) má znamenat Afriku dobré vlády, demokracie, s respektem k lidským právům, spravedlnosti a právnímu států. S tím má být dosažena i aspirace 4, což je mírumilovná a bezpečná Afrika. Pátá aspirace leží v indentitární rovině - jedná se o Afriku se silnou kulturní identitou, sdíleným dědictvím, hodnotami a etikou. V šesté a poslední sedmé aspiraci se Afrika zaměřuje na svojí legitimitu. Šestá říká, že se má jednat o lidmi vedenou Afriku (people-driven), respektive stojící na potenciálů afrických lidí, s důrazem na ženy a mladé, starající se o děti. 7. utvrzuje Afriku v mezinárodních vztazích, kdy předkládá vizi silné, unifikované, odolné a vlivné Afriky, jako globálního hráče a partnera.

Ulf Engel ve svém článku pro *The Conversation* shrnuje současné výzvy AU. Dle Engela je před Uníí ještě dlouhá cesta, aby splnila vize deklarované v smlou-

²⁷ The fact of not having defined plans or programmes in certain dimensions of integration such as free movement, financial and monetary integration is one reason for the poor overall performance of these RECs.

vě Abuja a jejich reartikulaci v Agendě 2063. Blokátorem cesty k cíli jsou dle Engela 4 pilíře, které zastavili proces africké integrace. První pilíř je, že členské státy zatím neimplementovaly mnoho společných rozhodnutí. Tato rozhodnutí jsou horizontálně vytvářena, podepsána hlavami států, ale poté nedochází k jejich ratifikaci danými státy. Maluwa ve své studii upozorňuje na to, že AU nemá nástroje, kterými by mohla ratifikaci vymáhat²⁸. Důvodem k této opožděné ratifikaci (jak jsme uvedli výše, například smlouva z roku 2014, bez níž je PAP silně omezený a nefunguje jako legislativní orgán) je nedostatečná politická vůle, administrativní letargie či deficit v technických kapacitách států. Engel navrhuje, že zavedení časových oken k ratifikaci (tedy například že smlouva musí být ratifikována do měsíce od podpisu) by mohlo nahradit nedostatečnou vůli a letargii. Technické deficity by měly být řešeny Výkonnou radou v kombinaci s Komisí AU.

Druhým pilířem je otázka financí. Plány AU jsou v současné době závislé na externím financování, skoro 2/3 finančních prostředků pochází od partnerů. Jednu třetinu tvoří členské příspěvky. Ty mají některé státy obtíže platit (Engel zmiňuje, že 30 členských států buď neplatí, nebo platí jen částečně). V roce 2015 došlo k finanční reformě, která má zvýšit soběstačnost unie pomocí daně za určité zboží dováženého mimo kontinent. Očekává se, že tento poplatek pokryje 100 % provozního rozpočtu unie, 75 % programového rozpočtu a 25 % rozpočtu na mírové operace vedené Unii.

Třetí pilíř je dělba práce mezi Africkou unií a regionálními hospodářskými společenstvími. To zůstává komplikovaným. Vztahy mezi Africkou unií a osmi oficiálně uznanými regionálními hospodářskými společenstvími jsou založeny na dvou zásadách. Těmi jsou subsidiarita (kdy, kdykoli je to možné, přebírá vedení regionální úroveň) a komparativní výhoda (kdy vede instituce, která je lépe vybavena k řešení situace). Kagame v zprávě z roku 2017 zmiňuje nejasné rozdělení práce mezi Komisi, regionální hospodářské společenství, regionální mechanismy a členské státy (Kagame, 2017:4).

Čtvrtý pilíř je globální politika. Dle Engela však státy příliš lpí na své suverenitě, tudíž se daří udělat pouze málo společných politik. Tomu dává za pravdu i Adeoye, který v roce 2020 zpracoval *African report: Common African positions on global issues Achievements and realities*, v němž zmiňuje, že společné pozice jsou často jen papírem (Adeoye, 2020:7), že členské státy nepřijímají vlastnictví (ownership) jejich pozic (Adeoye, 2020:11) a jako příležitost zmiňuje, že je nutno konzistentní artikulace z pozic AU leaderů²⁹ (Adeoye, 2020:10) Sdílené politiky jsou vypsány v následující tabulce (Obrázek 2.1).

K těmto pilířům přidáme i Kagameho nálezy. Ty jsou, že unie fragmentovanou organizace, je závislá na partnerských financích, nedostatečný výkon některých institucí (kvůli nejasným mandátům), nedostatek zodpovědnosti (accountabili-

²⁸ V teorii mezinárodních vztahů máme tři základní teorie proč státy podepisují (ratifikují) smlouvy. První vychází z racionalismu a říká, že státy mají své preference, podle kterých podepíší smlouvu, pokud z toho budou materiálně benefitovat (či pokud jsou k tomu silnějším hráčem donuceni) Konstruktivismus říká, že k podpisu dochází z důvodu sdílených hodnot, tj stát podepíše, pokud se smlouvou sdílí hodnoty, zaujme jejím podepsáním určitou pozici (předpoklad, že státy jsou v určité situaci kde jde o reputaci. Podpis smlouvy zvyšuje reputaci podepisovatele, tím víc, čím víc lidí již podepsalo) či vyšle určitý komunikační signál. Liberalismus říká, že k podpisu dojde, pokud ve státě je dostatečná podpora pro podpis, tedy zda domácí aktéři smlouvu podporují.

²⁹ Consistent articulation by AU leaders

Obrázek 2.1: Adeoye, 2020:5

Table 1: Thematic focus and impact assessment of selected CAPs

Common African Position (adopted by AU)	Year of AU adoption	Thematic focus area	Targeted global platform / impact assessment*
The Ezulwini Consensus and Sirte Declaration on the proposed reform of the UN Security Council	2005	Reform of the UN Security Council	UN system and in particular UN Security Council / slow and work-in-progress
The African Mining Vision	2009	Natural resource management with emphasis on the mining sector	All stakeholders i.e. African governments and investment community / work-in-progress
The African Consensus and Position on Development Effectiveness	2011	South–South cooperation, financing for development and capacity development	Aid Effectiveness Forum, OECD, G7/G20, UN / highly impactful
The Common African Position on the Post-2015 Development Agenda	2014	UN Agenda 2030 for Sustainable Development and its SDGs	UN system / highly impactful
The Common African Position on UN General Assembly Special Session (UNGASS) on the World Drug Problem	2016	Transboundary organised crime particularly the drug abuse and trafficking	UN system / fairly impactful
The Common African Position on Humanitarian Effectiveness	2016	Humanitarian relief action arising from forced displacement	UN system / fairly impactful
The Master Roadmap on the implementation of Silencing the Guns	2016	Peace and security	International community and non-state actors / slow and work-in-progress
The Common African Position on the Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration	2017	Migration	UN system / highly impactful and resulted in AU assembly decision to set up AU Humanitarian Agency
The Common African Position on Asset Recovery	February 2020	Stemming illicit financial flows (IFF)	International community including UN system (UNODC) / work-in-progress

* Note: Impact assessment is the projection of the author based on attributable success of the CAP

ty) za provedení, neefektivní pracovní metody v Komisi a Shromáždění. Taktéž zmiňuje nedostatečné vnímání důležitosti AU africkými občany. (Kagame, 2017)

2.2 Teorie slabé státnosti

2.2.1 Taxonomie

Šárka Waisová ve své monografii *Slabé státy: Selhání, rozpad a obnova státnosti* pracuje s konceptem slabé státnosti. Pro ten v aréně mezinárodních vztahů nemáme jeden pojem, ale celou plejádu definic s historií, s rozdílnou intenzí a extenzí. Dle Waisové rámcování tohoto pojmu vychází z určité sekuritizace po 11. září, kdy takzvané selhávající, rozpadající se a rozpadlé státy (*failing, failed a collapsed*) byly brány jako zdroje teroristické činnosti (státy, ze kterých teroristé pocházejí).

Samotná vnitřní logika rámce "slabé státnosti" se prolíná kolem určité taxonomie. Jan Jihlavec představuje nejprve pojem *Soft state*. Tento pojem původně vychází z studií jižní Asie, nicméně používá se pro celý třetí svět. Základní logikou *Soft state* je slabost jeho institucí a nedostatek suverenity (narozdíl od *empirical state*, který je stabilní a dokáže čelit tlakům vnitřním/vnějšími a který odpovídá ideji evropského moderního státu). *Soft state* má sníženou legitimitu z důvodu nízké výkonnosti státního aparátu (stát tak selhává ve svém fungování).

Je klíčové si uvědomit, že *Soft state* nemáme překládat jako "měkký", protože

jak říká Fatton, tyto státy jsou naopak tvrdé ve smyslu svých represí. Stát se stává prostorem kde vládnoucí elita splynutí s byrokracie (ve smyslu Weberova patrimonialismu), a tedy v praxi nastává úpadek. Jihlavec však zdůrazňuje, že ona měkkost neleží v síle státu (i když sémanticky zde máme prostor k diskuzi), ale naopak v zranitelnosti, tedy tom, že stát, který opomíjí funkci státní správy, je státem náchylným k riziku ozbrojeného převratu (například Burkina Faso měla za minulý rok dva vojenské převraty, v lednu a v září. Viz Fragile State Index za rok 2023).

Tuto linii rozvinul Clapham, když charakterizuje stát třetího světa jako situaci kombinace síly a křehkosti (nedostatečné legitimacy). Pro Claphama je nedostatečná legitimita v hodnotovém nepoměru, tedy že hodnoty lidu a vládnoucích jsou tak vzdáleny, že jakákoliv jejich konfrontace může vést k úplnému zhroucení (*ultimate débâcle*). Tento stav považuje za neopatrimonialismus a pokud bychom chtěli přiřadit typ Weberova ideálního panství, pak je to panství tradiční³⁰.

Pojem *Juridical state* z pera Jacksona a Rosberga vychází z nelegitimního výkonu moci v kombinaci se slabými institucemi. Stát, ve smyslu Weberovského formálního státu (monopol legitimního násilí) je dle Jacksona a Rosberga Africe cizí (nenechází ho)(Jackson-Rosberg, 1982, 2-3, 6-12). Jejich použití *Juridical state* vlastně znamená, že pro přežití těchto států je nutná mezinárodněprávní stránka. Tedy, že stránka *de iure states* je pro africké státy důležitější než jejich formální definice. Podobně je někdy používám termin kvazi-stát, například Jackson ho používá jako synonymum pro státy, které nedokážou plnit svou funkci vycházející z *juridical state* (Jackson, 1987 a 1990). Nicméně, zde je ještě jedno možné použití kvazi-státu, což jsou naopak státy mezinárodně neuznávané snažící se vymanit z područí nějakého jiného státu. Toto použití je spíše většinové³¹.

Dle Riegla oba typy kvazi-států (tedy slabé a neuznané státy) vznikají v důsledku konfliktů a oslabení státní moci, které vysvětlují různé teorie. Důraz klade na státy třetího světa, které bere jako "predisponovány" k postupnému rozpadu státní moci kvůli nutnému vyčerpání bezpodmínečné lidové podpory vůdcům národně-osvobozeneckých hnutí. Faktory pro rozpad byly slabé instituce (v období vzniku nezávislých států), absence státní tradice s centrální autoritou v celém geografickém území státu, nevýhodná politická geografie, nízká kvalita infrastruktury (znemožňující projekci centrální autority napříč teritoriem státu), heterogenní společnost (která se ne vždy ztotožňovala s existencí nového státu), absence společné identity (například národní), nedostatek elit (armádních, politických, administrativních), absence demokratické tradice, historie mezi-etnického násilí a ekonomická slabost. (Riegl, 2010:63) Tento stav byl nadále zakonzervován systémem studené války, kdy obě strany konfliktu poskytovaly jednotlivým slabým státům (režimům) vojenskou, finanční, materiální a ideologickou podporu, která oddalovala moment kolapsu. (Rieg, 2010:63) Studená válka nefungovala pouze centripetálně, v jednotlivých slabých státech (obvykle v nepřátelském

³⁰ Rozumové/legitimní je brán jako ideál západních států, který ani v Evropě není plně dosažen. Třetí svět se mu vzdaluje ze dvou důvodů - protože ústavy se mění ze zájmů vládnoucí třídy a protože elity jsou nad zákonem. Charismatické panství je v některých státech nalezeno, ale i vyvráceno, například smrtí Kwame Nkrumaha v roce 1966. Clapham 1985:44-48

³¹ Jihlavec zmiňuje Buzana, Rotberga, Kolstø, my můžeme ještě zmínit Rywkin (Rywkin, Michael. "The phenomenon of quasi-states." *Diogenes* 53.2 (2006): 23-28) či Blakkisruda (z Kolstø, Pål, and Helge Blakkisrud. "Living with non-recognition: State-and nation-building in South Caucasian quasi-states." *Europe-Asia Studies* 60.3 (2008): 483-509.)

táboře) byla podporována centrifugální politika povstaleckých sil vedoucí často až k dlouhodobé občanské válce a iredentistickým tendencím. (Rieg, 2010:63)

Dalším volně používaným pojmem je slabý či vnitřně slabý stát, což může vést k záměně s chudým státem, malým státem či postmoderním státem³². Skutečně slabý stát stojí na dvou "slabinách"- slabých idejích a slabých institucích. Oboje konstituje legitimitu státu. Idea státu se skládá z dvou komponent. První je ideologie státu (chápaná jako sdílené definice), druhou je idea národa. (Jihlavec, 2007: 26-27, Buzan, 1999b: 78-82) Jackson a Rosberg přináší jemnější pohled na slabost, kdy pro ně je slabý stát ten s nelegitimní osobní vládou a zaostalými institucemi (rozlišují tak narozdíl od Buzana držitele moci a instituce). Fukuyama (2004) ve své analýze státu a jeho slabosti sleduje schopnost poskytovat politické statky svým občanům. V tomto pohledu se můžeme dívat na 1) *scope*, tedy rozsah vykonávaných činností státem a 2) *strength*, tedy míru schopnosti činnost vykonávat. Fukuyama dává za příklad Spojené státy, které mají nízký *scope*, ale vysokou *strength*. (Jihlavec, 2007:28)

V debatě ohledně slabých států se ještě používá pojem *Failing, Failed* či *Collapsed state*. Toto dělení vychází z podobně jako Fukuyama, tedy ze schopnosti poskytování politických statků. Toto pojmosloví značí případ vážnější než slabý stát (můžeme si představit stupnici *weak - failing - failed - collapsed*). (Jihlavec, 2007:31) V extrémním případě *collapsed state* je mocenské vakuum, kdy stát je již pouze zeměpisným pojmem (Rotberg, 2004:9). Fragile state index (dříve Failed States Index) sleduje faktory ekonomické³³, kohezní³⁴, politické³⁵ a průřezové indikátory³⁶, aby určil jak zranitelný (dříve selhávající) stát je. „Žádné z označení není konečné. Libanon, Nigérie a Tádžikistán se zotavily z kolapsu a nyní jsou slabé. Afghánistán a Sierra Leone pokročily z *collapsed* na *failed*. Haiti, Zimbabwe a Pobřeží Slonoviny se v letech 2003-2004 rychle pohybovaly od slabého k rozpadajícímu se až katastrofickému pádu“ (Rotberg 2004: 63).

2.2.2 Afrika jako kontinent zranitelných států

Georg Sørensen ve své knize *Changes in Statehood: The Transformation of International Relations*³⁷ přichází s koloniálním státem. Pojem používá jako deskripci

³² Záměna vychází z několika pozic. Předně pod pojmem silný stát si nejčastěji představíme *hard power* státu, což je schopnost dosáhnout požadovaných výsledků (Nye 2002, str. 2) nejčastěji pomocí "tvrdé" reality - vojenských a ekonomických prostředků. Slabý stát by pak byl stát, který nedosahuje požadovaných výsledků. To může být chudý stát (stát co nemůže ekonomicky soutěžit či nemá největší armádu). Taktéž je schopnost *hard power* spjata s velkými státy či až hegemony (ty jsou schopny z definice ovlivňovat regionální či globální dění), státy malé (rozlohou či počtem obyvatelstva) jsou brány jako *slabší* než velké. V poslední řadě je pomýlení pojmů spjata s postmoderním státem, což je stát, který určité své instituce či část své suverenity předává mezinárodním organizacím (typicky EU). Tyto státy nejsou *weak* v pravém slova smyslu, ale jsou to státy cíleně "oslabené".

³³ neboli ekonomický úpadek, Nerovný ekonomický vývoj a Odliv mozků - E1: Economic Decline, E2: Uneven Economic Development a E3: Human Flight and Brain Drain

³⁴ Bezpečnostní aparátus, Fkcionalizaci elit a skupinové obtíže - C1: Security Apparatus, C2: Factionalized Elites, C3: Group Grievance

³⁵ Státní legitimita, Veřejné služby, a lidská práva a stav právního státu - P1: State Legitimacy, P2: Public Services, P3: Human Rights and Rule of Law

³⁶ Demografické tlaky, Uprchlíci a vnitřně vysídlené osoby, Vnější intervence - S1: Demographic Pressures, S2: Refugees and IDPs, X1: External Intervention

³⁷ Do češtiny přeložené jako Stát a mezinárodní vztahy, Portál 2005

stavu, kdy "mladé" státy získaly právní status státu v rámci dekolonizace, ale nebyly moderními státy³⁸. (Sørensen, 2001:83) Navažme na již zmiňované Rieglovy faktory klíčové pro rozpad koloniálních států, Sørensen však upozorňuje, že kolonialismus není vše vysvětlujícím faktorem. Státy jako Jižní Korea či Taiwan se dokázaly konsolidovat a integrovat. (Sørensen, 2001:83) Pohled na subsaharskou Afriku (kde je dle Sørenseny nejvíce slabých států) nám odkrývá ideální typ státu jakožto osobní vlády, který se překrývá s neopatrimonialismem. Takovýto stát stojí na síti vztahů mezi patronem a jeho klienty - stát se stává zdrojem bohatství pro toho, kdo ho kontroluje (Sørensen, 2001:84).

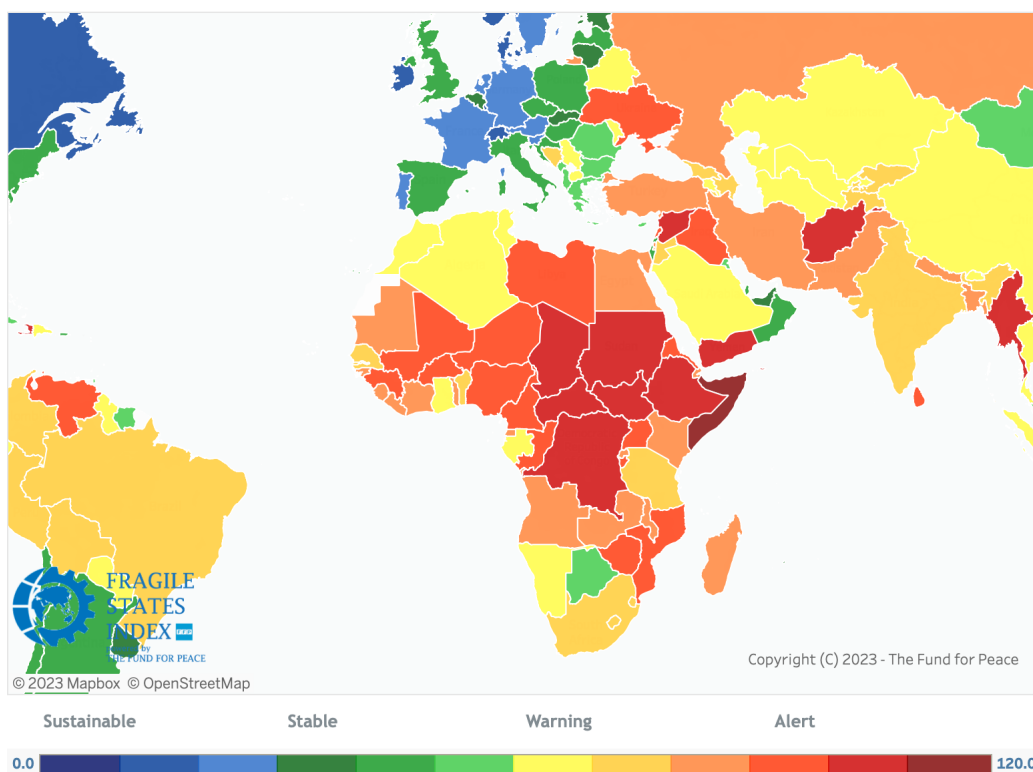
To vede k nízké legitimitě, neboť populace nemá důvody podporovat vládu a její instituce (Sørensen, 2001:85). V zkratce je vláda postkoloniálního státu zabráná autonomie (*captured autonomy*) stojící na slabé administrativě a institucích, národní "uvědomění" je dominováno lokálními či etnickými komunitami a ekonomika postavená na závislosti na světový trh a strukturální heterogenitě. (Sørensen, 2001:86) Nefunkčnost centrální autority ohrožuje autoritu státu skrz centrifugální tendence: „Co se týče pohraničních regionů, ty komunikují spíše se sousedními zeměmi než s centrem státu: např. provincie Katanga využívá zásadně zambijské produkty a export míří také tímto směrem, podobně východní provincie (tzv. provincie orientale) obchoduje především s Ugandou a obyvatelé regionu dolního Konga (tzv. Bas-Kongo, na jihozápadě) udržují významné styky s Angolou. Tato realita podporuje odstředivé tendence, které ohrožují již skoro neexistující autoritu konžského státu.“ (Weger 2007: 237)

Podíváme-li se na Fragile State index (dříve Failing State index), pak africké státy dopadnou následovně. Jediným stabilním (stable) státem je Botswana.³⁹ Zbylé státy se pohybují v skupině varovné (*warning*) či ve skupině poplach (*alert*). Fragile state index funguje na měření 12 indikátorů (viz poznámky pod čarou 5 až 8), které jsou interpretovány organizací Fund for Peace.⁴⁰

³⁸ Moderní stát je zde chápán jako stát Evropského typu

³⁹ U té vidíme klesající tendenci od roku 2016

⁴⁰ Dle následující metodologie - <https://fragilestatesindex.org/methodology/>.

Na africkém kontinentu jsou znatelné stopy zranitelnosti. Somálsko se většinu měření (od roku 2006, i když ten rok bylo až šestým) drželo na prvním místě. Další zranitelné státy jsou dle tohoto indexu Jemen, Jižní Súdán (od svého vzniku) či Demokratická republika Kongo. Dále v top 17 států jsou ještě africké státy: Súdán, Středoafrická republika, Čad, Etiopie, Mali, Guinea, Nigerie, Zimbabwe a Libye. Zabírají tak 13 ze 17 nejzranitelnějších států⁴¹. Nicméně, tento index konstruuje ideál stabilního (udržitelného státu) státu, kterému jsou nejbližší Norsko, Island a Finsko. V následující podkapitole se podíváme na problematizaci těchto konceptů.

2.2.3 Postkoloniální problematizace pojmu slabý stát

Postkoloniální pohled na problematiku slabé státnosti odhaluje vnitřní předpoklady tohoto pojmu. Hill ukazuje, že pod literaturou ohledně selhávajícího státu se skrývá evropský či západní univerzalizmus.⁴² (Hill, 2007:148). *Failed states* jsou ustanovením deviantního druhého, kdy Hill odkrývá hodnotový soud ležící v slabém státu (je zde konstituována idea "normálního" státu vůči které je slabý stát deviací). Jako vhodná cesta ven je překročení taxonomie a nepoužívání termínů jako *weak state*, *quasi state*, *failed state* či *collapsed state*. (Hill, 2007:151)

Pourmokhtari problematizuje⁴³ pojem suverenity, který je se státností v aréně mezinárodních vztahů propojen. Toto propojení pomocí genealogie⁴⁴ je datováno k Kantovi, který pro mezinárodní vztahy definuje zájem o mír (a zóny míru).

⁴¹ Byly vybrány státy se skóre 95 a více.

⁴² Underpinning the failed state literature therefore, is a European or Western universalism.

⁴³ Pro Pourmokhtari je kritika v nabízení alternativy - což je i důvodem proč se tato podkapitola jmenuje problematizace

⁴⁴ Která je přebrána z myšlenek Micheala Foucaulta - zde myšleno jako rozkrývání historických režimů pravdy a tedy odhalování jak "univerzální" vědění leží v síti mocenských vztahů (Foucault chápe moc jako sociální vztah.

Nicméně už i Kant rozděluje svět na civilizovaný a necivilizovaný (Pourmokhtari, 2013:1771) Kant se do mezinárodních vztahů vrací dle Pourmokhtariho skrz práci Doylea a teorii demokratického míru (democratic peace theory)⁴⁵. Tato teorie obsahuje i Kantův paradox ohledně humanitárního zásahu. Kant totiž primárně chápe státy jako autonomní aktéry (podobně jako osoby), které mají jednat v rámci svého zákona, a není tak možné intervenovat do jiného státu, neboť státy se mají navzájem respektovat. (Pourmokhtari, 2013:1772) Onen paradox však je v tom, že pokud zákony státu jsou překážkou věčného míru, pak tato maxima nemusí být respektovány⁴⁶ - jedná se pak o *unjust enemy*, kde je možno použít určité prostředky⁴⁷. Toto zdůvodnění intervence (které je spojeno s konstrukcí globálního Jihu jako onoho necivilizovaného) je provázáno s pojetím suverenity v mezinárodních vztazích, které většinou vychází z Versaillské smlouvy a principu *rex est imperator in regno suo*⁴⁸. (Pourmokhtari, 2013:1775-1777). Chápeme-li takto suverenitu, pak je skoro nemožné oddělit západního myšlení od předpokládaného univerbalismu, jež vlastně říká třetímu světu (a selhávajícím státům), že mají adoptovat státní podobu (instituce, zřízení a další) oněch [úspěšných]⁴⁹ liberálních států, aby se mohli zařadit do liberálního světa (Pourmokhtari, 2013:1780). Adaptace tak vlastně znamená replikaci, což v globalizovaném světě⁵⁰ vlastně znamená replikaci systémů vítězů a poražených, kteroužto Jalal Al-e-Ahmad nazývá *Gharbzadegi*⁵¹. (Tamtéž).

Anna Maria Krämer v kapitole *Why Africa's weak state matter* (Proč jsou slabé africké státy důležité) reartikuluje, že narativ slabých států vrací zpět globálnímu severu rozhodovací pravomoce (v rovině suverenity). Skrz toto zdůraznění se Krämer vymezuje jednak proti slabému státu (bereme-li libovolnou z vhodných pozic taxonomie), jednak proti neopatrimonialismu a tím odmítá tuto konstrukci africké⁵² zkušenosti. Jednotliví zkušenost pak prezentuje jednotlivé africké státy

⁴⁵ Myšlenky demokratické mírové teorie jsou v rozvíjení liberální představy, že liberální státy jsou "civilizované" a tedy spolu neválčí a ani nezažívají občanské války. Cesta ke Kantovu věčnému míru je pak v liberaci těch neliberálních druhých. Tento koncept je více rozpracován v RJ Rummel, 'Democracy, power, genocide, and mass murder', *Journal of Conflict Resolution*, 39(1), 1995, pp 3-26. či C Hobson, 'Towards a critical theory of democratic peace', *Review of International Studies*, 37(4), 2011, p 1911

⁴⁶ It is an enemy whose publicly expressed will (whether by word or deed) reveals a maxim which, if it were made a universal rule, any condition of peace among nations would be impossible and, instead, a state of nature would be perpetuated. (Kant, 2017:129)

⁴⁷ no limits with respect to quantity or degree, though there are limits with respect to quality - Tamtéž

⁴⁸ Princip suverenity, překlad znamená Král je Imperátor - vojenský vůdce - ve své zemi. Imperátor v přenesém smyslu znamená panovník. Používáme původního vojenského titulu, abychom zdůraznili Weberovskou definici státu propletenou s tímto pojetím.

⁴⁹ Bylo by možno argumentovat, že liberální pozice je neúspěšná právě v tom, že určité státy ji mají problém replikovat. Z univerzální pozice by se tak stala partikulární pozice, která spíše než po ideích volá po materiálních podmínkách daných globalitě - nicméně Pourmokhtari ukazuje, že nic jako globalita není, že je jen roztáhnutý (*stretched*) zájem G7.

⁵⁰ Jak bylo zmíněno v předchozí poznámce pod čarou, Pourmokhtari zpochybňuje globalizovaný svět, protože dle něj zakrývá skutečné mocenské vztahy - a to nerovný vztah států G7 a třetího světa. (Pourmokhtari. 2013:1780-81)

⁵¹ Westoxification nebo taky Westruckness. Můžeme přeložit jako Pozápadnění, západní okysličování či ohrožení západem. Původně termín znamenal, že je Irán "opilý" Západem, ale zároveň taktéž znamená, že je Irán obětí západních toxinů - viz Al-e-Ahmad, Jalal, *Gharbzadegi* (2012) Mazda Pub ISBN10 - 0939214075

⁵² Krämer poznamenává, že je s podivem s jakou grácií autoři píšící o Africe agregují jednotli-

jako bezpečnostní hrozby (viz usouvztažnění na začátku 2.2.1, kde Waisová vychází z sekuritizace po 11. září. Dle Krämer je tato sekuritizace starší, datuje ji do 90. let). Připomíná, že dle Weberovy definice státu jsou některé státy Afriky neexistující (například státy jako Sómálsko⁵³ či Mosambik, které nemají monopol na ozbrojené složky a nemají ani legitimitu v očích svých občanů). Krämer navrhuje představu *antiteze*, kdy africký stát je konstruován jako antiteze evropskému státu. Zmiňuje důležitou skutečnost a to, že africké státy neměly jinou možnost než evropskou státnost, aby byly mezinárodně uznány (a staly se tak aspoň juridical státem)⁵⁴

2.3 Shrnutí AU ve vztahu k teleologii

Africká unie nám pro studium integrací ukazuje několikerý pohyb, který tento příklad dělá zajímavým a svébytným. Předně je její situace zakotvena v koloniální zkušenosti, čímž se liší od evropské zkušenosti (i když by se dala rozvíjet určitá inter-imperiální linka či sub-alternost určitých imperií, například Ruska) a přibližuje se asijské zkušenosti. Tato generalizace, která ne úplně ctí jednotliviny (a zdála by se tak novým koloniálním projektem), je možná, právě proto, že africké státy tuto generalizaci zdvihají. Již to, že panafricanismus zdůrazňuje unifikaci (tudíž z jednotlivin vytváří celek), ukazuje, že africká integrace stojí na unifikující zkušenosti (připomeňme si Selassie I. při vzniku OAJ zmiňuje solidaritu a jednotu s Asií, jako druhým kolonizovaným kontinentem). Integraci tak můžeme chápat jako logickou reakci (Afrika zjišťuje, že si je více podobná než rozdílná). Tento konstruktivistický pohled na věc by mohl s Wendtem plně souhlasit - přeci jen zde vidíme přechod na jinou kulturu anarchie s určitou mírou internalizace (kteřá je větší než 1, neboť k integraci nedochází pod hrozbou fyzického donucení⁵⁵) Tedy pohyb teleologie bychom mohli brát jako podpurný Wendtovi.

Kde se však Africká unie rozchází s Wendtem, je druhý pohyb popsáný v této kapitole. Wendtova teleologie stojí na Weberově definici státu. Africká zkušenost problematizuje oba předpoklady (tedy monopol násilí a monopol legitimního násilí). Přijeme-li evropský pohled (a s ním spojenou suverenitu vycházející s Vestfálského míru), pak se Afrika liší zranitelnou státností. Tedy, nejedná se o "emperické" státy, které by dokázaly naplňovat domácí zájmy (případně se jedná o neopatrimonialismus - dochází k naplnění zájmu vybrané elity, což odstraňuje všelidovou legitimitu). Takoveto přijetí by otvíralo otázku, co mohou africké státy dělat. Dochází zde k dvojí odpovědi - na jedné straně si Afrika uvědomuje svou slabost a rozhodne se stát větší (připomeňme si Mwambusti IV. a jeho tvrzení, že rozdělená Afrika je dominována). Toto je vcelku realistické (ve smyslu realismus v teoriích mezinárodních vztahů) řešení problému. Druhá odpověď je taktéž spojení, ale spíše v redefinici státnosti - tedy přijetí evropského modelu ještě jednou (a místo moderní státnosti se stát postmoderním státem jako státy EU). viz

viny do celku. Tedy, že konstruují jednotnou africkou zkušenost. (Krämer, 2020:83)

⁵³ Které nemá centrální vládu od roku 1991, viz Menkhau, K. (2006). Governance without Government in Somalia Spoilers, State Building, and the Politics of Coping. International Security, 31(3), 74–106. <http://www.jstor.org/stable/4137508>

⁵⁴ Více o tomto je v třetí kapitole

⁵⁵ I když bychom mohli mluvit o donucení z pohledu konstruktivistické reputace, kdy stát nechce být tím posledním vyloučeným. viz poznámku 26 v 2. kapitole

3. kapitolu.

Tento evropský pohled je v souladu s teleologií, přeci jen, ta stojí na evropském modelu mezinárodních vztahů. Nicméně, pro skutečný univerzalizmus je překážkou. Jednak vybízí k neustále re-adaptaci na evropský model (který stát chce být dobrovolně sehlavající?) a nepřesnosti (dává jako normativní model případ, který rozhodně není většinový). Je proto nutné, chceme-li uchovat holistickou a univerzální tendenci teleologie, promyslet jak stát chápeme. Kapitola 2.2.3. ukazuje určitou problematizaci, která odpovídá na otázku Krämer: *Why Africa's weak state matter*. Naše práce má velké sympatie k této problematizaci (navazuje na celý smysl této práce, tedy zpochybnění univerzálnosti Wendta). Směr našeho myšlení se může vydat směrem myšlení Namhla Thando Matshandy. Matshanda se zaměřuje na Africký roh, kde zkoumá krizi národní státnosti (důraz na slovo národní, které je s evropským modelem spojeno). Jako příklad nové adaptace na situaci můžeme vzít například Etiopu, která je federací, zajišťující právo na sebeurčení. Či nově vzniklý Jižní Sudán, který stojí na lidové podpoře (Matshanda mluví o síle lidu). I přestože tato práce nepřichází s vlastní novou definicí státu (postavené na postkolonialismu a alternativních mocenských vztazích)⁵⁶, tak můžeme naznačit, že naše uvažování by asi šlo směrem Famili- enähnliche (rodové/rodinné podobnosti) mezi jednotlivinami. Pro potřeby této práce však zdůrazňujeme oba pohyby, které částečně podporují teleologii, ale vyvrací univerzálnost jejího základního kamene.

⁵⁶ Taková to definice by byla mimo zamýšlený rozsah bakalářské práce.

3. Alternativní pohledy na AU

Předchozí (druhá) kapitola problematizovala stát jako předpoklad teleologie na příkladu Africké unie. Tato kapitola nabídne dvě perspektivy, které problematizaci více sedimentují, zesílí a připraví tak komplexnější kritiku Wendtovy teleologie (tak jak je představená v první kapitole). Nejprve rozšíříme kulturní přijetí afrických států pomocí mimikry, což nás postaví k skutečnosti, že africké státy neměly jinou možnost přijetí než se pozápadnit. Tuto skutečnost ukážeme na podobě AU a EU, čímž zdůrazníme symbol diferenciaci. V druhé části představíme Wallersteina a principiální nerovnosti mezi jádrem a periferií, které odsuzují Afriku k určité druhořadosti.

3.1 Mimikry a integrace

Homi K. Bhabha ve své článku *Of Mimicry and Man: The Ambivalence of Colonial Discourse* přináší psychoanalytickou perspektivu koloniálního diskurzu inspirovanou Lacanovou definicí mimikry. Lacan chápe mimikry jako akt kamufláže, kdy spíše než k harmonizaci s pozadím, dochází k podobnosti se skvrnitostí, objekt kamufláže se stává skvrnitým. Bhabha tuto představu přepracovává do roviny koloniální a postkoloniální promluvy. V tomto chápání je projekt osvícenství představen jako naplnění civilizační mise pod vlajkou "human and not wholly human". Mimikry jsou symbolem symbolické kastrace, kdy Druhý je symbolem diferenciaci, která ho dělá skoro stejný a přesto odlišným. Mimikry tak stojí na ambivalenci, kdy na jedné straně se stávají stejným, ale zároveň aktivně tvoří svojí deviaci, odlišnost od celku. Je to částečná reprezentace a částečné uznání koloniálního objektu jako objektu, není to však nástroj zakrývání autentické identity. Bhabha:

What I have called mimicry is not the familiar exercise of dependent colonial relations through narcissistic identification so that, as Fanon has observed, the black man stops being an actional person for only the white man can represent his self-esteem. Mimicry conceals no presence or identity behind its mask: it is not what Césaire describes as "colonization-thingification" behind which there stands the essence of the presence Africaine. The menace of mimicry is its double vision which in disclosing the ambivalence of colonial discourse also disrupts its authority. And it is a double-vision that is a result of what I've described as the partial representation/recognition of the colonial object. (Bhabha, 1984:129)

Koloniální subjekt je tedy konstruován jako skoro stejný s důrazem na skoro. Kolonizovaný subjekt si zachovává nedokonalost protože pouze napodobuje kolonizátora, čímž se snaží dorovnat mocenské pozice. Pro Bhabhu jsou mimikry „*middleground*” mezi pozicemi - pouze skrze produkování imitace - křížovatkou, v níž se potkává pozice kolonizátora a kolonizovaného, kde se mimikry potkávají s výsměchem a kde je narcistická autorita zpochybňována, což ji vede k paranoie.

Pozice hledání a spojení s autentickou esencí (západní člověk, kolonizátor) a jinakost (kolonizovaný) štěpí diskurz do dvou pohledu vůči externí realitě. Jeden ji udržuje, kdežto druhý pohled se s ní rozchází a nahrazuje ji reartikulací - mimikry. Ty jsou znakem aropriace Jiného (Other) a zároveň nemožností aropriace - je hrozbou pro normalizované a disciplinární mocnosti.

Africká komunita byla po-evropštěna, ale tím byla udržena její “africká esence” v obecném odmítnutí statusu Evropana. To znamená, že západ upravuje Afriku ke své podobě, ale nikdy ji nedovolí být součástí západu. Bhabhovu analýzu přejímáme ve smyslu Evropského “vzoru”, který je kreativně replikován Africkou unií. Jak již bylo řečeno v druhé kapitole v 2.2.3., africké státy neměly jinou možnost než následovat evropský ideál, aby byli mezinárodně uznány. Přebereme-li tuto perspektivu, pak to znamená že i Africká unie přebírá určitou ideu, ke které se limitně přibližuje. Africká unie se musí podobat Evropské unii, protože ta je odborníky na regionální integrace brána jako vzor. Nicméně její (AU) uznání jako soběstačné regionální integrace je problematické, neboť zpochybňuje “dokonalost” či “jedinečnost” Evropské unie. Dalo by se až říci že z pohledu Bhabhových mimikry je Africká unie “odsouzena” k druhořadosti¹ - nicméně tato práce nechce artikulovat takto silnou ideologickou pozici - skutečnost je totiž v dvojitém pohledu na Africkou unii. Ten leží v podobnosti tohoto projektu k EU, ale zároveň v unikátnosti africké situace.

Anna Maria Krämer upozorňuje, že postkoloniální stát nabírá formu koloniální metropole, což nevede nutně k pozitivnímu vývoji². V následující podkapitole představíme črtu podobnosti těchto regionálních integrací.

3.1.1 Komparace AU a EU

Podobnost AU a EU vychází z inspirace tvůrců AU modelem EU, není jen předpokladem mimikry. Architekti AU se inspirovali EU (Babarinde, 2007:8), a to převážně v principu integrace. Ta je primárně ekonomickou a až později politickou (Nkrumah a Nyerere mluvili o primárně politické integraci již v 60. letech, což nebylo přijato většinou nově vzniklých afrických států. Kaddáfí tuto vizi znovu zmiňuje v roce 2000 s představou afrických spojených států, nicméně Thabo Mbeki v téže roce navrhuje postupnou integraci, což je nakonec přijatý model). Dle Babarindeho můžeme najít i stejné cíle obou organizací, tedy snahu o mír, ekonomickou prosperitu (ekonomický růst), zesílení globální pozice a solidaritu s jejími lidmi. (Tamtéž, 9) Podobu najdeme už i ve jménech organizací (Evropská X Africká unie), což ale není dostatečný důkaz podobnosti, ale je to náznak určité analogie či obdoby.

Mnohem větší podobu nacházíme na rovině institucionální architektury. Nejenom že klíčové instituce nesou podobná jména, ale mají i podobně určené pravomoci. Haastrup říká, že AU jasně následuje design organizace, který je velmi podobný EU - a jmenuje se *organisational mirroring* (organizační zrcadlení) a AU si půjčuje i politické rámce (*policy framework*) například tam kde má EU Common Security and Defence Policy (CSDP), má AU Common African Defence and Security Policy (CADSP). (Haastrup, 2013:789-790) Nicméně, podobnost zde není identitou - CSDP je institucionálním rámcem a ne jednotnou politikou, CADSP integruje bezpečnostní složky (armády i policii) a navrhuje řešení konflik-

¹ Proto se tak jmenuje i tato práce

² *the postcolonial state takes on a mimetic form of the colonial metropole. This does not necessarily lead to a positive development, but still can be read as a form of appropriation and anti-colonial empowerment. By solely regarding the postcolonial states as part of colonial heritage, the political projects, which were at the basis of those states, are ignored.* (Krämer, 2020:91)

tů na celém kontinentu. Důležitým rozdílem je i princip těchto rámců - CSSD je supranacionální, kdežto CADSP je spíše aspirací a intergovernmentální smlouvou. (Tamtéž, 790) Představa intergovernmentalismu je něco, co Africkou unii provází z její podstaty. Pro přehlednost podobnosti institucí, jsme si připravili následující tabulku.

Role či funkce instituce	AU	EU
Základní agenda setting, nastavení politiky	Shromáždění hlav států	Evropská rada a prezident komise
Koordinace a formulace politiky	Výkonná rada	Rada Evropské unie
Sekretariát	Komise AU	Komise EU
Legislativa	Pan-africký parlament	Evropský parlament
Soudnictví	Soudní dvůr	Evropský soudní dvůr
Ambasadoři	Výbor stálých zástupců (PRC)	Výbor stálých zástupců (COREPER II)
Expertní výbor	Specializovaný technický výbor	Výbor stálých zástupců (COREPER I)
Poradní korporativistická struktura	Hospodářská, sociální a kulturní rada (ECOSOC)	Evropský hospodářský a sociální výbor (ECOSOC)

Z ní vidíme, že existují instituce se stejnými rolemi. Hlavní roli v případě AU nese Shromáždění, kdežto v případě EU dává směr Evropská rada. Tím, že se jedná v obou případech o orgán tvoření hlavami států, tak mají tyto instituce intergovernmentalistický charakter. Koordinaci v obou Uniích má na starost rada (buďto Výkonná nebo Rada EU), což je orgán tvořený klíčovými ministry členských států, kteří mají dohlížet na spolupráci a provádění společných politik. Taktéž tím, že se jedná o kooperaci států, tak musíme mluvit o intergovernmentalistickém charakteru, zvláště u AU, kde Shromáždění přímo úkoluje radu. Sekretariátem, který má za úkol fungování organizací jsou komise. Ty jsou na členských státech nezávislé a v případě EU mohou spolusměřovat politiku, což AU přímo nepřevzalo (dalo by se argumentovat, že svou agendou na každodenní rovině má Komise přeci jen určitou sílu, ale Shromáždění je jí přímo nadřazeno, viz kapitola 2.1.3). Orgány čistě supranacionálními by měly být parlamenty. Ty staví svou legitimitu na Unii (tedy nejsou přímo vázány na zájmy členských států³) a vlastních volbách. Nicméně, v případě AU nejsou poslanci parlamentu přímo nezávislí kvůli způsobu jejich volby (dlouhou dobu docházelo k výběru reprezentantů parlamenty, tudíž ne občany). A protože nedošlo k plné ratifikaci dohody z roku 2014, tak PAP neslouží jako plně legislativní orgán. Rozdíl je i v počtu výborů, EU jich má 20 k 10 AU.

I přes tyto podobnosti, tak mají obě organizace několik zásadních rozdílů. První je počet členů a velikost. EU má 27 členských států, AU jich má 53. EU začínala jako organizace 6 států, což jí dávalo klíčovou flexibilitu pro vytváření konsenzu. U AU je racionální se obávat, že dojde k velkému zpomalení společných procesů (viz čtvrtý pílří Engelovy kritiky, viz kapitolu 2.1.3) či neschopnosti dojít konsenzu. Vzpomeňme si na neslavnou aféru EU s případem *prázdné židle*⁴, která nám připomíná, že i v menší organizaci může dojít k zastavení společné politiky.

Druhý je jejich duch. EU stojí na pomezí supranacionalismu a intergovernmentalismu, kdy se vyvažují kompromisy mezi členskými zeměmi a zájmem EU (který

³ Což ne vždy platí. Mimojiné, i proto se v EU mluví o nadnárodních kandidátkách, aby byla tato nezávislost posílena a zdůrazněna.

⁴ 1965 Empty Chair crisis

může jít i proti členských státům). Kdežto AU principiálně stojí na intergovermentalismu. Jeho nejvyšším orgánem je Shromáždění hlav *členských států* (přidán důraz na členských států), nedochází k systému vyvažování jako v případě EU. V budoucnu může sice dojít k posílení ostatních supranacionálních orgánů (hlavně Soudního dvora a PAP), nicméně v tento moment slouží spíše jako poradní orgány.

Třetí je výchozí zkušenost. Vznik EU je postaven na zkušenosti 2. světové války a představě kooperace mezi Francií a Německem, kdežto AU je vytvářeno na zkušenosti s kolonialismem. (Tyto zkušenosti jsou nesrovnatelné. Nicméně, obě vedou k zdánlivě stejné představě, tedy regionální integrace jako řešitele konfliktu.) Čtvrtý je získaná zkušenost neboli stáří institucí. AU je nově vzniklá instituce, kde velká část orgánů ještě není úplně hotová (Soudní dvůr, PAP, například), kdežto EU už za sebou má delší historii⁵ Pátým je panafricanismus, který Africkou unii provází jako jednotící ideologie integrace, jako sdílená identita, ke které se představitelé AU aktivně vztahují⁶

Chceme-li analyzovat vztah mezi EU a AU, pak je vhodným nástrojem koncept difúze, který předpokládá, že podpora regionalismu je motivována sebe-replikací, o níž můžeme říci, že má potenciál zvýšit legitimitu EU jako mezinárodního hráče. Takto uchopená difúze předpokládá, že EU ideje, normy či praktiky jsou šířeny interregionálními politickými rámci (Haarstrup 2013:792, více v Strang and Meyer 1993; Börzel and Risse 2009a, b). Börzel a Risse přicházejí s tabulkou evropské difúze.⁷

Sociální mechanismus (teorie sociální akce)	Odesílač (propagátor idejí)
Nátlak (právní či fyzický)	Nátlaková autorita; právní nebo fyzická síla
Instrumentální racionalita (Manipulace výpočtem utility)	Pozitivní a negativní pobídky
Normativní racionalita (Socializace)	Propagace idejí skrz autoritativní model (normativní tlak)
Komunikativní racionalita (Přesvědčení)	Šíření idejí jako legitimních či skrz dávání důvodu
Nepřímý vliv (Emulace)	Podpora porovnávání se či soutěžení - tento mechanismus nepotřebuje aktivní propagaci idejí
a) Instrumentální racionalita (Předávání lekce)	
b) (Normativní racionalita) Mimikry	

Z této tabulky můžeme vidět jednotlivé způsoby, jakými se evropská difúze projevuje. Haarstrup poukazuje na to, že i přestože EU nepoužívalo fyzického nátlaku (vojenská síla), tak o určité formě donucení se ve vztahu k Africe dá

⁵ I přestože EU jako taková vzniká až maastrichtskou smlouvou v roce 1993. Nicméně, například porovnání parlamentu ukazuje rozdíl ve stáří. Evropský parlament jako takový vzniká v roce 1958 a nese podobu s Panafrickým parlamentem, neboť do obou organizací jsou zastupitelé nejprve vybíráni. Až v roce 1979 dochází k přímé volbě do Evropského parlamentu.

⁶ o významu pan-evropanismu se vedou debaty, viz knihu *Collective Memory and European Identity* od Willfrieda Spohna

⁷ Překlad je vlastní

mluvit (Haarstap, 2013:792). Nucení se projevovalo skrz obchodní dohody (Tamtéž). Co se instrumentální racionality týče, tak pozitivními pobídkami byl slib přístupu na evropské trhy skrz preferenční obchodní zóny. Taktéž EU podporovala africký socio-ekonomický vývoj. (Tamtéž, 793). Sdílení idejí EU s AU je skrz rámec JAES (Sdílená Africko-EU strategie), který vešel v platnost v roce 2007, o němž můžeme říci, že prioritizuje vztah mezi EU a AU v kontextu EU-afrických vztahů. Je to příležitost pro EU mentorovat africkou integraci za vzájemného dialogu a zapojení (Tamtéž). Co se týká socializace, tak zde jde debata složitější. AU se upíná k normám, které má EU (například lidská práva), ale nelze říci, že je to jen působením EU (šlo by mluvit o univerzalitě těchto norem). (Tamtéž, 794) Přesvědčení není dostatečně zaznamenáno, protože se EU nepodařilo AU přesvědčit k novému hospodářskému partnerství (Tamtéž). Lze tedy říci, že EU je úspěšné pokud jeho zájmy se uspořádají se zájmy AU. Haarstap nechce zesilovat eurocentrismus (tedy brát EU jako jednoznačného leadera) a radši designuje pozici mentora pro popis tohoto vztahu dvou regionalismů. (Tamtéž, 798) Nicméně v pozici mentora stále můžeme vidět mocenskou disproporci, kterou by bylo chybné zakrývat. Naše práce se přidává k literatuře difúzního proudu, neboť se na rovině kulturního uznání a soft power zdá přesvědčivým.

Naše komparace nám ukazuje vhodnost přístupu mimikry pro Africkou unii, neboť chápe EU jako inspiraci, respektive jako nutnou inspiraci⁸, která však není pouhou replikací, ale vytvářením něčeho nového. Z literatury difúzní teorie vidíme různé způsoby, nimiž EU ovlivňuje AU, což vede i k velké podobnosti architektury. Nicméně, AU stojí před jinými výzvami a africká integrace není 1 ku 1 podobná evropské.

3.2 Wallerstein a nerovnost vztahů mezi státy

Druhý alternativní pohled na pozici AU nám poskytne Wallerstein a jeho teorie světového systému⁹. Až do tohoto momentu se tato práce věnovala rovině kultury a norem, aby následovala Wendtovu argumentaci teleologie (která je v kulturách anarchie a jí sdílených institucích a normách). Nicméně, pro pochopení AU a její *druhořadé* pozice je nutno provést materiální, přesněji ekonomický, argument.¹⁰

Immanuel Wallerstein byl americký historik, sociolog a afrikanista, který rozšířil teorii závislosti na teorii světového systému. Jeho východisky byli Karel Marx, z kterého převzal rozdělení na práci a kapitál, francouzský historik Fernand Braudel, od něhož získal důraz na dlouhé období (*la longue durée*) a světo-systém¹¹, Karl Polanyi, který ho obohatil koncepcí obchodních cyklů a Joseph Schumpeter, z něhož získal důraz na módy ekonomické organizace (Sorinel, 2010:221) Díky vlivu Marxe se Wallerstein řadí k postmarxistům (například Barša ho tak řadí v

⁸ Mohli bychom ji usouvztažňovat jako přiznanou nutnost - tedy hegelovskou svobodu

⁹ Zde je problematický moment překladu. Sama o sobě není Teorie světového systému teorií, ale spíše způsobem jak přicházet k sociální realitě. viz Sorinel, 2010:220

¹⁰ Jelikož používáme teorii Wallersteina, tak se nepřímou dotýkáme právě i hodnot a kultury. Poznáváme své sociální vězení, jak by řekl. (Wallerstein, 2006:21-22)

¹¹ Je klíčové vysvětlit, že světosystém neznamená systém celého světa. Jedná se o skupinu několika států. Leč v moderním světě nastala skutečnost, že kapitalismus jako světosystém je globální. Moderní společnost se s tímto nedostatkem prostoru musí nějak vypořádat - viz Wallerstein, 2004:6

Řádu a Anarchii), což mimo jiné znamená, že pohlíží na historii jako na plejádu etap. Ty po sobě následují (například feudalismus se proměnil v kapitalismus), ale narozdíl od Marxe Wallerstein nepředpokládá pozitivní teleologii (tedy, že po kapitalismus nutně přijde lepší systém, v tomto případě pro Marxe komunismus).

Teorie světových systémů vycházejí z Braudela tak přichází s radikální imaginační světa. Odmítá důraz na stát jako analytickou jednotku, a braudelovsky pracuje s větší koncepcí světostátu (viz poznámka pod čarou 10). Jedná se tedy vlastně o síť států a kultur, s dělbou práce a historickým životem (Wallerstein, 2004:6), ve kterém jednotlivé státy jsou zakotveny jako struktury (Tamtéž). Větší měřítko používá nejenom u prostorové dimenze, ale i časové. Odmítá pohled na normativní pojetí času, které buďto chápe společenské zákony jako věčné a nebo jako pojetí času, které se chápe jako řetězec událostí, což stojí proti možnosti zákonů (pokud je historie řetězec událostí, tak pravidla z jedné události nemusí platit v události dvě). (Tamtéž, 7). Proti obojímu pojetí času Braudel protestuje (a s ním i Wallerstein). První koncepcí je brána jako čas ság - francouzsky (*l'histoire événementielle*) -, jenž nejspíše neexistuje. Druhý čas událostí nesl nízkou analytickou nosnost. Místo nich přichází s časem strukturálním, což je pomalu se pohybující čas (ale ne věčný) environmentálních a sociálních struktur (systému, který omezuje sociální akci) a časem cyklickým (*l'histoire conjoncturelle*) střídajících se A a B fází se spoustou procesů. (Tamtéž) Z pohledu teorie světových systémů existují měřitelné opakující se cykly s jasným efektem - například Kondratieffovy dlouhé vlny ekonomické aktivity (cca 50 - 60 let). Další cyklem mohou být geopolitické cykly hegemonie, které mají periodu přibližně 100 - 150 let a Rondo Cameron jim říká logistiky. A například Schumpeter předpokládá 4 fáze (tedy A, B, C a D, ne jenom A a B). (Tamtéž)

Pro Wallersteina se však k cyklům přidává onen strukturální čas. Ten rozděluje historickou etapu na tři fáze. První fáze je vznikání, kdy se etapa etabluje a vznikají cykly. Druhá fáze je *normální* fungování, kdy se cykly opakují a stav se vrací do rovnovážného bodu. V třetí fázi dochází k vychýlení a kolapsu. To neznamená, že cykly přestanou fungovat, nýbrž že se jim nedaří se znovu vyrovnat do rovnovážného bodu. V tento historický moment začíná i vznikat nová historická etapa, kterou je nemožné předvídat (Tamtéž, 8). Touto návazností etap na sebe vzniká pátá koncepcí času dle teorie světových systémů, tedy koncepcí časoprostoru (TimeSpace, kapitalizace převzaná z originálu) - představa *kairu* (*kairos*) jako transformačního času.

Pohled z dálky (tedy pohled na světosystém místo pohledu na stát) nám otvírá určité strukturální nerovnosti, respektive rozdílné úrovně národního vývoje (*national development*) v rámci onoho daného světosystému. Rozdílné úrovně vývoje specifikují rozdílné politické a ekonomické role států či geografických území. Základní kategorie jsou jádro, semiperiferie a periferie, či metropole a satelit (Petras, 1981:148)

Tato vztahovost vychází z Emmanuela, který tvrdí, že přestože je kapitál mobilní, tak práce je imobilní na mezinárodním trhu. Imobilita práce pak způsobuje disproporci mezi platy napříč geografickými regiony. (Tamtéž, 149) Wallerstein taktéž sleduje stav monopolů a kvazi-monopolů v daných státech. Základním argumentem je, že kvazi-monopoly se nachází v jádrech (Wallerstein, 2006:28), respektive, že kontrolují výrobu produktů. Postavením kvazi-monopolu se produkt stává silnějším než na otevřeném trhu, proto vzniká jejich rozdílná hodnota,

kdy dochází ke konstantnímu přelevání nadhodnoty z periferií do jádra a ta přičiňuje nerovnou směnu. Situace je odlišná u semi-periferií, které doufají, že po recesi mezi ně bude přesunuta výroba (za účelem snížení nákladů)(Tamtéž, 29-30).

Pro naši práci je důležité se podívat na to, čemu Wallerstein říkal nejslabší státy, tedy kolonie, neboli nesuverénní jednotky spadající pod jurisdikci jiného státu. (Tamtéž, 54) Základem kolonií je ekonomická expanze světového systému, kdy jádro se snažilo inkorporovat nové zóny do procesu moderního světového systému (kapitalismu). Častokrát státy se silnou vojenskou složkou (typicky západní Evropy, USA, Rusko a Japonsko) narazily na slabší politické struktury - které byly podmaněny a kolonizovány, aby byly úspěšně zapojeny do světového systému. (Tamtéž) Pro Wallersteinovu analýzu je důležité, že kolonie byly de facto státy, což znamená, že performovaly stejné funkce jako suverénní státy (garantovaly vlastnická práva, rozhodovaly o překračování hranic, uspořádaly způsoby politické participace (téměř vždy velmi omezené), prosazovaly rozhodnutí o pracovištích a o tom, jaké druhy výroby se budou v kolonii provozovat nebo upřednostňovat.). Rozdílem bylo to, že tyto rozhodnutí byly dělány lidmi z kolonizátorských zemí a ne z kolonií, tudíž neměly autonomii (Tamtéž, 55). V pozici světového systému pak tyto *státy* byly nejslabší, což znamenalo, že měly nejvyšší míru vykořisťování z takzvaných metropolitních států (ať už podniky jako v případě Indie a nebo jednotlivci). Kontrola z metropolitních států spočívala i v tom, že žádný jiný silný stát nezíská nadvládu (tedy přístup zdrojům nebo trhům kolonie).

Tato pozice nevyhnutelně vedla k politické mobilizaci populace kolonie ve smyslu národní osvobození - tedy snahu o získání nezávislosti a statusu suverénního státu. Mobilizace byla prvním krokem na cestě zlepšení relativní pozice země a její pozice v světové ekonomice. (Tamtéž) Wallerstein to chápe jako třetí fázi vývoje Afriky - první byla informální říše, druhá koloniální vláda a třetí je dekolonizace (Wallerstein, 1973:9), což ale neznamená, že by až v třetím bodě došlo k zapojení do světového systému - k tomu došlo v druhé fázi. (Tamtéž, 10)

Z pohledu naší práce je klíčové určit, že Afrika je zapojena do světového systému, a to již integrálně. Nicméně, sama dekolonializace je Wallersteinem chápána jako věc systému - jednotlivci jsou výsledky procesů. Proto taky mluví o sociálním vězení (viz poznámku pod čarou 10). V případě Afriky jde o efektivitu a odbytiště. Z tohoto pohledu byla koloniální doba ve skutečnosti neefektivní pro metropolitní státy (i přestože byla efektivní pro konkrétní firmy či jednotlivce). Pro skutečnou profitabilitu je nutné investovat finance do expanze produktivity a velikosti placené pracovní síly (pro zvýšení jejich kapacity jako spotřebitelů)(Tamtéž, 9). Z tohoto pohledu můžeme vnímat i snahy integrovat Afriku - jako snahy o zvětšení trhu a zvýšení produkce. Klíčový je zde přístup k nerostným zdrojům, které zmiňuje i Světová banka¹² jako základu africké transformace. Afrika teď stojí v době výzev, neboť kairo (transformativní čas) dle Wallersteina dospívá třetí fázi, kdy se již cykly nevrací do rovnovážného bodu a měl by vznikat nový světový systém.

Pozici teleologie nám Wallerstein komplikuje dvěma pozicemi. První je, že nic jako věčný čas není. To by ještě nebyla taková překážka - přeci jen by se dalo uvažovat, že jednotlivé kultury jsou vlastně různé epochy, nicméně Wallerstein by

¹² V komentáři zde <https://www.worldbank.org/en/region/afr/overview>

se zeptal, zda se změnila podoba produkce a zákonitosti ekonomie. Povšimněme si, že Wendt neříká nic o ekonomii daných kultur (kapitalisté i komunisté mohou být přáteli), dokonce říká, že i přestože se logikou kapitálu nebude zabývat, tak by taktéž vedla k logice světostátu¹³. Druhá problematizace je náraz dlouhého času. Ten říká, že se kultury budou měnit. A Wallerstein popisuje tuto změnu jako chaotickou, kde se může stát skoro cokoliv (Wallerstein, 2004:10).

¹³ „I shall not address the relationship between the logic of anarchy and the ‘logic of capital’, which forms a distinct developmental dynamic in the system. The logic of capital generates distributional struggles that cannot be reduced to the struggle for recognition (Fraser, 2000) and, as such, would significantly complicate the latter, but in the long run it too points toward a world state (Chase-Dunn, 1990; Shaw, 2000). So I bracket its role here, on the assumption that it only makes a world state ‘more’ inevitable.” (Wendt, 2003:494)

Závěr

Pokud by *dokončená* EU byla globalizována, byl by to světový stát. Tato práce se zabývala otázkami této Wendtovu konkretizace podoby světového státu. Účelem práce bylo problematizovat teleologii v její současné podobě z roku 2003. Prvním sporným bodem je v kapitole 1.3. použití Hegela. Autor této práce zpochybňuje, že boj za uznání by mohl být automatický (tedy tedy že by stát mohl uznávat své občany automaticky), a navrhuje, aby Wendt spíše pro svůj argument použil Kantovu představu důstojnosti. Druhou kritikou v této kapitole je samotný pojem světový stát (světostát), neboť Hegel takto daleko nikdy nedojde. Státy potřebují druhého, s kterým se bude konfrontovat, a není dostatečné se vymezovat jen vůči svojí minulosti či nějak pluralitu simulovat.

V druhé kapitole práce byla představena Africká unie. Oproti Wendtovi, zde dochází ke kritice představy silné státnosti, která teleologii provází. Narozdíl od vzoru EU, je AU sdružením *zranitelných států*, což komplikuje její situaci na rovině legitimacy a monopolu násilí. Postkoloniální problematizace představená v kapitole 2.2.3 ukazuje, že i Wendta provází evropský či západní univerzalizmus, který pro Afriku je nedostatečný - redukuje africkou zkušenost na *selhávající* státy. Společně s Krämer tato práce říká že africké státy mají smysl. V kapitole 2.3. usouvstažňuje Wendta a AU. Přiznává, že pohyb integrace by mohl nahrávat teleologii, ale problematizuje stát jako takový, čímž se ptá, zda je evropský univerzalizmus vhodný pro mezinárodní vztahy. Taktéž tato kapitola navrhuje určitou kreativní práci s pojmem stát z pera Matshandy, který v Africkém rohu nachází nové formy státnosti (federalismus Etiopie či sebeurčení Jižního Sudánu).

Třetí kapitola dokresluje situaci z alternativních pozic. Bhabhovy mimikry nám dávají konceptuální aparát, který umožňuje popsat africkou koloniální zkušenost. Ta říká, že africké státy neměly jinou možnost, než západní suverenitu, aby byly uznány. Tento kontext dovysvětluje komplexní situaci OAJ a nutnost nové organizace - na jedné straně kontext nového uznání dalším napodobováním, na druhé vlastní inovace. Tato dvojjakost se ukázala i v analýze podobnosti EU a AU. Z té se ukázalo, že AU se ve své architektuře (pozice institucí) inspirovalo EU, ale že v některých klíčových momentech se liší. Nejdůležitější odlišnost je, že AU je organizací intergovernmentální, a ne supranacionální, což je předstupeň ve Wendtově teologii. Analýza nám dále ukázala způsoby, kterými EU ovlivňuje AU ve smyslu podoby. Znovu se nám tak opakuje, že Afrika nemá moc jiných možností než imitaci. Ta je chápaná jako mimikry, tedy s prostorem pro vlastní inovaci. Bhabha nám předkládá i morální hodnocení, které říká, že Afrika bude kulturně udržována jako druhořadá.

Druhý pohled na druhořadost vychází z pozice Wallersteinovy teorie světového systému. Ta řadí Afriku do pozice periferie, která je vykořisťována centrem. Určité části afrického kontinentu doufají v semiperiferní situaci (tedy že do nich bude přesunuta výroba za účelem snížení nákladů), ale ta je omezena - kdyby byl každý semiperiférii, tak ji není nikdo. Wallersteinova analýza nejslabších států nám odkrývá další pohled na koloniální historii Afriky. Africká integrace je vnímána jako nevyhnutelná odpověď, nicméně ani ta není mimo systém. Naopak Wallerstein poukazuje na to, že tento integrační proces vedl k efektivnějšímu zapojení do systému kapitalismu a k větší profitabilitě investic do Afriky. Afrika se přeci

jen integruje primárně ekonomicky (viz druhá kapitola), což taky znamená, že zvětšuje svůj trh a zlepšuje k němu přístup. Tato rovina je i v zmíněném dokumentu Světové banky, která mluví o africkém nerostném bohatství jako základu transformace. Ve vztahu k teleologii nám Wallerstein komplikuje časovost. Jak je uvedeno v třetí kapitole, braudelovsky odmítá představu nekonečného času (který provází ony věčné kultury). Tu nahrazuje časem cyklickým, o němž bychom mohli přemýšlet jako přesmyčce mezi lockovskou a hobbesovskou kulturou, a časem dlouhých institucí. Ten se pro kapitalismus teď chýlí ke konci, a přichází doba vzniku nového světového systému. Ten však zatím nemůžeme předpovídat.

Wendt tak z naší práce vychází v něčem posílen a v něčem odmítnut. První odmítnutí leží na rovině europocentrismu jeho teorie, která pro skutečný univerzalizmus není nejvhodnější, protože přehlíží nezapadající státy. Není náhodou, že Wendt jako konkretizaci světostátu zvolil EU. Druhé leží v tom, že ekonomický dlouhý čas může přijít s úplně jinými vztahy mezi Já a Druhým, než principiálními třemi, co popisuje Wendt.

Nicméně, Africká unie nám ukazuje, že vliv eurocentrismu pozápádně odlišné perspektivy. viz pojem Gharbzadegi z druhé kapitoly. Difúzní síly EU vytváří vzor vhodný následování (se silnými ekonomickými pobídkami). Pouhé přijetí EU jako univerzálního zdroje nám však zakryje, s jakými mimikry přichází druhý a jak se druhý přizpůsobí. Africká unie nám ukazuje, že slabší se mohou integrovat a tím emulovat svou sílu. Dále nám však ukazuje, že aby tato integrace fungovala, tak musí mít určitou rovinu legitimacy. Závěrem lze shrnout, že je problematické globalizovat EU, protože tato představa opomíjí, že se jedná o procesy s mocenskou dynamikou a imitací (jak ukazuje příklad Bhabhy). Je otázkou, zda tato imitace může přinést potřebné rovné uznání, které je univerzalizmem slibováno. Ekonomická logika, která by měla dle Wendta tendenci k světostátu posílit, tak naopak podtrhuje problém, jenž patří k povaze současného světosystému.

Seznam použité literatury

- [1] Adamu, Abdulrahman, a Abraham Peter. 2016. „COMPARATIVE ANALYSIS OF AFRICAN UNION (AU) AND EUROPEAN UNION (EU): CHALLENGES AND PROSPECTS”3 (červen): 46 = 57.
- [2] Adeoye, Bankole. b.r. Common African positions on global issues Achievements and realities. Roč. DECEMBER 2020. <https://issafrica.s3.amazonaws.com/site/uploads/ar-30-2.pdf>
- [3] African integration report. b.r. Roč. 2021. https://au.int/sites/default/files/documents/41587-doc-African_Integration_Report_2021_-_Final_Design.pdf.
- [4] Agenda 2063: The Africa We Want. 2015. Addis Ababa: African Union Commission.
- [5] Akuffo, Edward Ansah. 2010. „Cooperating for Peace and Security or Competing for Legitimacy in Africa? The Case of the African Union in Darfur”. African Security Review 19 (4): 74–89. <https://doi.org/10.1080/10246029.2010.539813>.
- [6] Ani, Ndubuisi Christian. 2019. „Three Schools of Thought on “African Solutions to African Problems””. Journal of Black Studies 50 (2): 135–55. <https://doi.org/10.1177/0021934718819409>.
- [7] ASIEGBU, MARTIN F. b.r. „AFRICAN STATES AND NATION-BUILDING IN THE CONTEXT OF MODERNITY, DECOLONIZATION, AND GLOBALIZATION”. Department of Philosophy, Nsukka: University of Nigeria. <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjXq9b41eHAhUI8LsIHQ91AXIQFnoECDcQAQ&url=https%3A%2F%2Fjournals.ezenwaohaetorc.org%2Findex.php%2FWAJOPS%2Farticle%2Fdownload%2F1368%2F1429&usg=AOvVaw1z4-PwBAqeg2x82k1CbgJk&opi=89978449>.
- [8] Babarinde, Olufemi. 2007. „The EU as a Model for the African Union: the Limits of Imitation”. Jean Monnet/Robert Schuman Paper Series.
- [9] Barša, Pavel, a Ondřej Císař. 2008. Anarchie a řád ve světové politice. Vyd. 1. Praha: Portál.
- [10] Bhabha, Homi. 1984. „Of Mimicry and Man: The Ambivalence of Colonial Discourse”. October 28: 125. <https://doi.org/10.2307/778467>.
- [11] Birmingham, David. 2008. The Decolonization of Africa. London: Routledge.
- [12] Bratton, Michael, a Nicolas Van De Walle. 1994. „Neopatrimonial Regimes and Political Transitions in Africa”. World Politics 46 (4): 453–89. <https://doi.org/10.2307/2950715>.
- [13] Clapham, Christopher. 1998. Third World Politics an Introduction. London: Routledge.

- [14] CONSTITUTIVE ACT OF THE AFRICAN UNION. 2000. https://au.int/sites/default/files/pages/34873-file-constitutiveact_en.pdf.
- [15] Cosma, Sorinel. 2010. „IMMANUEL WALLERSTEIN'S WORLD SYSTEM THEORY”. *Annals of the University of Oradea: Economic Science 1 (prosi-nec)*.
- [16] Engel, Ulf. 2023. „Pan-Africanism remains a dream: four key issues the African Union must tackle”. *The Conversation*, únor. <https://theconversation.com/pan-africanism-remains-a-dream-four-key-issues-the-african-union-must-tack>
- [17] FRAGILE STATES INDEX ANNUAL REPORT. 2023.
- [18] Haastrup, Toni. 2013. „EU as Mentor? Promoting Regionalism as External Relations Practice in EU–Africa Relations”. *Journal of European Integration* 35 (7): 785–800. <https://doi.org/10.1080/07036337.2012.744754>.
- [19] Hegel, Georg Wilhelm Friedrich. 1967. *Hegel's Philosophy of Right*. Přeložil Thomas M. Knox. First issued as an Oxford University Press paperback. London Oxford New York: Oxford University Press.
- [20] Hegel, Georg Wilhelm Friedrich, Jan Kuneš, Milan Sobotka, a Jan Patočka. 2019. *Fenomenologie ducha*. Vydání první. Základní filosofické texty, Sv. 15. Praha: Filosofia.
- [21] Hill, Jonathan. 2005. „Beyond the Other? A Postcolonial Critique of the Failed State Thesis”. *African Identities* 3 (2): 139–54. <https://doi.org/10.1080/14725840500235381>.
- [22] Jackson, Robert H., a Carl G. Rosberg. 1982. „Why Africa's Weak States Persist: The Empirical and the Juridical in Statehood”. *World Politics* 35 (1): 1–24. <https://doi.org/10.2307/2010277>.
- [23] Jackson, Robert H., a Carl G. Rosberg. 1984. „Personal Rule: Theory and Practice in Africa”. *Comparative Politics* 16 (4): 421. <https://doi.org/10.2307/421948>.
- [24] Kagame, H.E. Paul. 2017. *THE IMPERATIVE TO STRENGTHEN OUR UNION - Report on the Proposed Recommendations for the Institutional Reform of the African Union*. https://static.pmg.org.za/Kagame_Report.pdf.
- [25] Kant, Immanuel, a Mary J. Gregor. 2017. *The Metaphysics of Morals*. Cambridge Texts in the History of Philosophy. New York: Cambridge University Press.
- [26] Karásek, Jindřich, a Georg Wilhelm Friedrich Hegel. 2021. *Diference v identitě: k Hegelovu výkladu konstituce sebevědomí v kapitole „Síla a rozvažování”* *Fenomenologie ducha*. Vydání první. Praha: OIKOYMENH.

- [27] Kasanda, Albert. 2016. „Exploring Pan-Africanism’s Theories: From Race-Based Solidarity to Political Unity and Beyond”. *Journal of African Cultural Studies* 28 (2): 179–95. <https://doi.org/10.1080/13696815.2016.1158093>.
- [28] Kioko, Ben. 2003. „The Right of Intervention under the African Union’s Constitutive Act: From Non-Interference to Non-Intervention”. *International Review of the Red Cross* 85 (852): 807–26. <https://doi.org/10.1017/S0035336100179948>.
- [29] Krämer, Anna Maria. 2020. „Why Africa’s ‘weak states’ matter”. In *Reimagining the State*. Routledge.
- [30] „Letter dated 17 November 1999 from the Permanent Representative of Algeria to the United Nations addressed to the Secretary-General”. 1999, 17. listopad 1999. <https://digitallibrary.un.org/record/368340>.
- [31] Magliveras, Konstantinos D and Naldi, Gino J. 2006. „The African Court of Justice”. *HEIDELBERG J. OF INT’L L.*, č. 66: 187–188.
- [32] Magliveras, Konstantinos D., a Gino J Naldi. 2002. „The African Union—A New Dawn for Africa?” *International and Comparative Law Quarterly* 51 (2): 415–25. <https://doi.org/10.1093/iclq/51.2.415>.
- [33] Makinda, Samuel M., a F. Wafula Okumu. 2007. *The African Union*. 0 vyd. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203940112>.
- [34] Maluwa, Tiyanjana. 2012. „Ratification of African Union Treaties by Member States: Law, Policy and Practice”. *Melbourne Journal of International Law* 13: 636.
- [35] Martin, Tony. 1983. *The Pan-African connection: from slavery to Garvey and beyond*. Cambridge, Mass: Schenkman Pub. Co.
- [36] Mathews, K. 1977. „The Organization of African Unity”. *India Quarterly: A Journal of International Affairs* 33 (3): 308–24. <https://doi.org/10.1177/097492847703300304>.
- [37] Matshanda, Namhla Thando. 2022. „The Crisis of the Postcolonial Nation-state and the Emergence of Alternative Forms of Statehood in the Horn of Africa”. *History Compass* 20 (10). <https://doi.org/10.1111/hic3.12750>.
- [38] Mazrui, Ali A. 1995. „Pan-Africanism: From Poetry to Power”. *Issue: A Journal of Opinion* 23 (1): 35–38. <https://doi.org/10.1017/S0047160700009033>.
- [39] Mngomezulu, Bheki R. 2018. „Reflecting on the Pan-African Parliament: prospects and challenges”. *Journal of African Union Studies* 7 (2): 45–62. <https://doi.org/10.10520/EJC-115a31006f>.
- [40] Moolakkattu, John S. 2010. „The Role of the African Union in Continental Peace and Security Governance”. *India Quarterly: A Journal of International Affairs* 66 (2): 151–65. <https://doi.org/10.1177/097492841006600202>.

- [41] Nantambu, Kwame. 1998. „Pan-Africanism Versus Pan-African Nationalism: An Afrocentric Analysis”. *Journal of Black Studies* 28 (5): 561–74. <https://doi.org/10.1177/002193479802800503>.
- [42] Omorogbe, Eki Yemisi. 2012. „THE AFRICAN UNION, RESPONSIBILITY TO PROTECT AND THE LIBYAN CRISIS”. *Netherlands International Law Review* 59 (02): 141–63. <https://doi.org/10.1017/S0165070X12000150>.
- [43] Packer, Corinne A. A., a Donald Rukare. 2002. „The New African Union and Its Constitutive Act”. *American Journal of International Law* 96 (2): 365–79. <https://doi.org/10.2307/2693932>.
- [44] Padmore, George. b.r. „History of the Pan-African Congress”,. <https://www.marxists.org/archive/padmore/1947/pan-african-congress/ch05.htm>.
- [45] Petras, James. b.r. „Dependency and World System Theory: A Critique and New Directions”. *Latin American Perspectives* 1981 (8): 148–55.
- [46] Pourmokhtari, Navid. b.r. „A Postcolonial Critique of State Sovereignty in IR: the contradictory legacy of a ‚West-centric´ discipline”. *Third World Quarterly* 2013 (34): 1767-93.
- [47] Riegl, Martin. 2010. „Terminologie kvazistátů”. *Acta Politologica* 2010: 57–71.
- [48] Rosenkranzová, Olga. 2021. „Lidská důstojnost - právně teoretická a filozofická perspektiva Giovanni Pico della Mirandola & Immanuel Kant”. Rigorózní práce (JUDr.), Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Faculty of Law Olomouc. <https://theses.cz/id/b6xlun/43670491>.
- [49] Sørensen, Georg. 2001. *Changes in Statehood*. London: Palgrave Macmillan UK. <https://doi.org/10.1057/9780230287587>.
- [50] SPEECHES & STATEMENTS MADE AT THE FIRST ORGANIZATION OF AFRICAN UNITY (O.A.U) SUMMIT. b.r. 1963. vyd. https://au.int/sites/default/files/speeches/38523-sp-oau_summit_may_1963_speeches.pdf.
- [51] Spohn, Willfried. 2016. *Collective Memory and European Identity: The Effects of Integration and Enlargement*. Editoval Klaus Eder. 0 vyd. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315259956>.
- [52] Tegegn, Melakou. 2012. „Mengistu’s ‘Red Terror’”. *African Identities* 10 (3): 249–63. <https://doi.org/10.1080/14725843.2012.715454>.
- [53] Wallerstein, Immanuel. 1973. „Africa in a Capitalist World”. *Issue 3* (3): 1–11. <https://doi.org/10.2307/1166701>.
- [54] Wallerstein, Immanuel. b.r. „WORLD-SYSTEMS ANALYSIS”. In *World System History*, [Ed. George Modelski], 2004. vyd. <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=e0a6f297c4e970b0e3e77bf6a6f85cb90087da35>.

- [55] Wallerstein, Immanuel Maurice. 2004. *World-systems analysis: an introduction*. Durham: Duke University Press.
- [56] Walraven, Klaas van. b.r. . „. “From Union of Tyrants to Power to the People? The Significance of the Pan-African Parliament for the African Union.””. *Africa Spectrum* 2004 (39): 197-221.
- [57] Wendt, Alexander. 1992. „Anarchy Is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics”. *International Organization* 46 (2): 391–425. <https://doi.org/10.1017/S0020818300027764>.
- [58] Wendt, Alexander. 1994. „Collective Identity Formation and the International State”. *American Political Science Review* 88 (2): 384–96. <https://doi.org/10.2307/2944711>.
- [59] Wendt, Alexander. 1999. *Social theory of international politics*. Cambridge studies in international relations 67. Cambridge, UK; New York: Cambridge University Press.
- [60] Wendt, Alexander. 2003. „Why a World State Is Inevitable”. *European Journal of International Relations* 9 (4): 491–542. <https://doi.org/10.1177/135406610394001>. .